

Załącznik do uchwały nr XIII/103/2007
Rady Miejskiej w Kuźni Raciborskiej
z dnia 28 czerwca 2007r.

**STRATEGIA INTEGRACJI I ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
GMINY KUŹNIA RACIBORSKA
NA LATA 2007-2015**

KWIECIEŃ 2007

SPIS TREŚCI

1. CZĘŚĆ WSTĘPNA	3
1.1. TŁO I PRZYCZYNY	4
1.2. WARTOŚCI, ZASADY, DEFINICJE	6
1.3. STRUKTURA DOKUMENTU	10
1.4. PRZESŁANKI WYNIKAJĄCE Z DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH.....	12
2. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA	22
2.1. CHARAKTERYSTYKA GMINY	23
2.2. DEMOGRAFIA	25
2.3. MARGINALIZACJA I WYKLUCZENIE W PERSPEKTYWIE OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ	28
2.4. KWESTIA DZIECKA	39
2.5. KWESTIA OSÓB BEZROBOTNYCH.....	43
2.6. KWESTIA UZALEŻNIEŃ.....	48
2.7. KWESTIA PRZESTĘPCZOŚCI	50
2.8. KWESTIA NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI	52
2.9. IDENTYFIKACJA NAJWAŻNIEJSZYCH PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH NA TERENIE GMINY KUŹNIA RACIBORSKA.....	56
2.10. ANALIZA SWOT	61
2.11. ZASOBY UMOŻLIWIAJĄCE ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH.....	67
2.12. PODSUMOWANIE CZĘŚCI DIAGNOSTYCZNEJ	69
3. CZĘŚĆ PROGRAMOWA	72
3.1. MISJA	73
3.2. CELE STRATEGICZNE, OPERACYJNE, KIERUNKI DZIAŁAŃ.....	74
3.3. MONITORING I WDRAŻANIE STRATEGII	82
4. UWAGI KOŃCOWE	92

1. CZĘŚĆ WSTĘPNA

Część wstępna zawiera elementarne informacje dotyczące zasad konstruowania dokumentu. Przedstawione w niej zostały aspekty prawne, będące podstawą działania samorządu lokalnego, zasady i wartości, na których opiera się lokalna polityka społeczna oraz najważniejsze informacje dotyczące metodyki pracy nad strategią. Jest tutaj także pokazany związek analizy z innymi dokumentami strategicznymi funkcjonującymi na różnych poziomach administrowania i zarządzania.

1.1. TŁO I PRZYCZYNY

Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych ma stanowić podstawę do realizacji względnie trwałych wzorów interwencji społecznych, podejmowanych w celu zmiany (poprawy) tych stanów rzeczy (zjawisk) występujących w obrębie danej społeczności, które oceniane są negatywnie. Dokument charakteryzuje w szczególności działania publicznych i prywatnych instytucji rozwiązujących kwestie społeczne, podejmowane dla poprawy warunków zaspokojenia potrzeb przez wybrane kategorie osób i rodzin.

Obowiązek opracowania Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych wynika wprost z art. 17. ust. 1 pkt 1 ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. (Dz. U. z 2004 r. Nr 64, poz. 593 z późn. zm.). Różnorodność problemów społecznych występujących w Gminie powoduje konieczność wzięcia pod uwagę także innych aktów prawnych, które mają istotny wpływ na konstrukcję dokumentu i rozwiązywanie zadań społecznych w przyszłości.

Są to m.in.:

- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2003 r. Nr 96, poz. 873 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2003 r. Nr 122, poz. 1143 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2004 r. Nr 99, poz. 1001),
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2002 r. Nr 147, poz. 1231 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 1997 r. Nr 123, poz. 776 z późn. zm.),
- ustawa z 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2006 r. Nr 139 poz. 992 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2005 r. Nr 179, poz. 1485),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 r. Nr 180 poz. 1493).

Oprócz wspomnianych aktów prawnych przy realizacji strategii może zachodzić potrzeba odwołania się również do ustaw i aktów wykonawczych z zakresu ochrony zdrowia, oświaty i edukacji publicznej, budownictwa socjalnego.

Europejska polityka społeczna została określona w głównej mierze podczas Szczytu Lizbońskiego w 2000 roku, na którym kraje członkowskie Unii Europejskiej uznały, że zwalczanie ubóstwa i wykluczenia społecznego będzie centralnym elementem w procesie modernizacji europejskiego modelu społecznego. W roku 2001 uzgodniony został przez Radę, Parlament i Komisję Europejską „Wspólnotowy program na rzecz walki z wykluczeniem społecznym na lata 2002-2006”. Jego celem jest wsparcie współpracy pomiędzy krajami Unii Europejskiej i zwiększenie skuteczności przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

Polska zgłosiła gotowość przystąpienia do programu, w efekcie czego podjęła prace nad przygotowaniem Memorandum w sprawie Integracji Społecznej (Joint Inclusion Memorandum – JIM), Narodowej Strategii Integracji Społecznej oraz Krajowego Planu Działania na rzecz Integracji Społecznej. Powołany przez Prezesa Rady Ministrów w roku 2003 Zespół Zadaniowy do spraw Reintegracji Społecznej opracował dokument pt.: „Narodowa Strategia Integracji Społecznej dla Polski”. Autorzy tego dokumentu podjęli próbę dokonania całościowej analizy sytuacji społecznej w Polsce, wskazania priorytetowych problemów oraz dobrych praktyk na rzecz inkluzji osób i grup.

Opracowując lokalną strategię integracji i rozwiązywania problemów społecznych, uwzględniono dokumenty programowe, w których akcentuje się konieczność zapewnienia dialogu i partnerskiej współpracy instytucji rządowych, samorządowych, organizacji pozarządowych oraz biznesu. Uznaje się także za niezbędną partnerską współpracę z osobami podlegającymi wykluczeniu społecznemu.

Wspomniane dokumenty to przede wszystkim:

- Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013 (Narodowa Strategia Spójności 2007-2013),
- Regionalny Program Operacyjny,
- Program Operacyjny Kapitał Ludzki.

1.2. WARTOŚCI, ZASADY, DEFINICJE

Wartość to termin używany do określenia tego, co godne uznania i pożądanego, cenne i dobre. Człowiek budujący swój system wartości pewne z nich eliminuje (odrzuca jako złe, czyli traktuje je jako „antywartości”), inne pozostawia i hierarchizuje według przypisywanej im ważności.

Wartość jest cechą względną, a to oznacza, że nie zawsze, nie w każdym miejscu, nie przez wszystkich i nie w każdych okolicznościach przypisywana jest przedmiotom podlegającym ocenie. Przedmiotami wartościowania w polityce społecznej są najczęściej stosunki społeczne, stan zaspokojenia potrzeb, instytucje społeczne, stosunki między człowiekiem a przyrodą.

Polityka społeczna oparta na określonych zasadach, normach i wartościach może być postrzegana jako przewodnik działania państwa i władz samorządowych różnych szczebli w celu:

- kształtowania warunków życia ludności oraz stosunków międzyludzkich, a także ogólnych warunków rozwoju;
- harmonizowania i godzenia rozbieżnych interesów różnych grup społecznych oraz tworzenia warunków dla pokoju społecznego między kapitałem a pracą.

Z wartości wynikają zarówno cele polityki społecznej, jak i zasady. Źródła, z których czerpie wartości polityka społeczna, są bardzo różnorodne. Są to m.in. ideologie, doktryny społeczne i gospodarcze, społeczne oczekiwania wyrażane za pośrednictwem różnych kanałów społecznej komunikacji, normy zwyczajowe, poglądy osób znaczących w społeczeństwie. W polityce społecznej, odwołującej się do wartości cenionych przez społeczeństwo, ważny jest podział na wartości odczuwane i uznawane. Wartości odczuwane wiążą się głównie ze sferą emocjonalną, zaś uznawane opierają się na przekonaniach, że pewne cechy powinny być odczuwane jako wartość.

Zasady to ogólne doktryny i normy działania, którymi powinny kierować się podmioty polityki społecznej w realizacji podstawowego celu, jakim jest zaspokajanie potrzeb. Niektóre zasady polityki społecznej są tożsame z wartościami. Zasady, które są najczęściej artykułowane bądź realizowane w polityce społecznej, a które stają się dla twórców strategii podstawowymi fundamentami budowania społeczności lokalnej, wolnej od zagrożeń i problemów społecznych, to:

1. **Zasada samopomocy** – przejawia się w istnieniu i rozwoju pomocy wzajemnej ludzi zmagających się z podobnymi problemami życiowymi oraz pomocy silniejszych dla słabszych; zazwyczaj w ramach niewielkich nieformalnych grup.
2. **Zasada przezorności** – oznacza, że bezpieczeństwo socjalne jednostki nie może być tylko efektem świadczeń ze strony społeczeństwa, ale wynikać powinno także z odpowiedzialności człowieka za przyszłość własną i rodziny.
3. **Zasada solidarności społecznej** – najczęściej rozumiana jako przenoszenie konsekwencji, niekiedy utożsamiana z solidaryzmem społecznym, oznaczającym wyższość wspólnych interesów członków społeczeństwa nad interesami poszczególnych klas lub warstw.
4. **Zasada pomocniczości** – oznacza przyjęcie określonego porządku, w jakim różne instytucje społeczne dostarczają jednostce wsparcia, gdy samodzielnie nie jest w stanie zaspokoić swoich potrzeb; w pierwszej kolejności pomoc powinna pochodzić od rodziny, a następnie od społeczności lokalnej, a na końcu od państwa.
5. **Zasada partycypacji** – wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, która poszczególnym ludziom zapewnia możliwość pełnej realizacji swoich ról społecznych, natomiast poszczególnym grupom pozwala zająć równoprawne z innymi miejsce w społeczeństwie.
6. **Zasada samorządności** – stanowi realizację takich wartości, jak wolność i podmiotowość człowieka, a wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, która jednostkom i grupom gwarantuje prawo do aktywnego udziału w istniejących instytucjach społecznych oraz tworzenia nowych instytucji w celu skutecznego zaspokajania potrzeb i realizacji interesów.
7. **Zasada dobra wspólnego** – przejawia się w takich działaniach władz publicznych, które uwzględniają korzyści i interesy wszystkich obywateli i polegają na poszukiwaniu kompromisów tam, gdzie interesy te są sprzeczne.
8. **Zasada wielosektorowości** – polega na równoczesnym funkcjonowaniu publicznych podmiotów polityki społecznej, organizacji pozarządowych i instytucji rynkowych, które dostarczają środków i usług służących zaspokajaniu potrzeb społeczeństwa.

Polityka społeczna, jako przewodnik czy też wskazówka działania oparta na zadeklarowanych wartościach i zasadach, określa i wyjaśnia misję, obejmuje możliwości i cele przedsięwzięć organizacyjnych, wymusza odpowiednie zachowania,

nakreślając przydział odpowiedzialności i towarzyszącą temu delegację kompetencji na wszystkie poziomy organizacyjne.

Z wymienionych powyżej zasad wynikają podstawowe cele, które powinny kształtować politykę społeczną w danym środowisku lokalnym. Są to przede wszystkim:

- dążenie do poprawy położenia materialnego i wyrównywanie szans życiowych grup społeczeństwa ekonomicznie i socjalnie najsłabszych;
- prowadzenie bieżących działań osłonowych;
- dostrzeganie z wyprzedzeniem zagrożeń społecznych;
- dorównywanie do standardów unijnych i międzynarodowych.

Polityka społeczna Unii Europejskiej opiera swoje założenia na działaniach związanych z polepszeniem warunków życia, pracy i kształcenia, zapewnieniem powszechności prawa do zatrudnienia i wykształcenia, a wreszcie stworzeniem systemu zabezpieczenia społecznego. Z uwagi na przystąpienie naszego kraju do tej struktury społeczno-gospodarczej jest rzeczą oczywistą i zrozumiałą, że właśnie te wartości i zasady stanowią fundament budowy dokumentu wskazującego lokalne problemy społeczne i metody ich rozwiązywania.

W polityce społecznej terminem „problemy społeczne” oznacza się wszelkiego rodzaju dolegliwości, zakłócenia, niedogodności występujące w życiu zbiorowym. Natomiast określeniem „kwestia społeczna” wyróżnia się wśród nich te, które:

- odznaczają się szczególną dolegliwością dla potencjału osobowego społeczeństwa;
- są następstwem niedostosowania sposobu, w jaki funkcjonuje społeczeństwo, do podstawowych potrzeb indywidualnych i zbiorowych;
- nie są możliwe do rozwiązania siłami pojedynczych grup ludzkich.

W węższym znaczeniu termin „kwestia społeczna” oznacza konkretny problem o szczególnie wysokim stopniu dotkliwości dla życia i współdziałania członków społeczności. W szerszym znaczeniu termin ten oznacza natomiast sprzeczność pomiędzy zasadami obowiązującymi w danym społeczeństwie, formacji ustrojowej czy nawet cywilizacji, a dążeniami jednostek i zbiorowości do godnego życia. Przyjmuje się, że źródła kwestii społecznych tkwią wewnątrz społeczeństwa, w mechanizmach życia zbiorowego i mogą być – jak każdy problem społeczny – ograniczane i rozwiązywane we wszystkich skalach współżycia: od rodziny poprzez środowiska lokalne i zawodowe po skalę ogólnopaństwową czy międzynarodową.

Mechanizmów powstawania problemów społecznych i kwestii społecznych upatrywać należy w funkcjonowaniu społeczeństwa. Są nimi przede wszystkim:

- dezorganizacja społeczeństwa;
- gwałtowna zmiana społeczna;
- opóźnienia kulturowe;
- przemiany gospodarcze wyprzedzające przemiany w sposobie myślenia i działania;
- złe funkcjonowanie instytucji politycznych czy administracyjnych;
- niekompetencja polityków czy urzędników państwowych;
- dysfunkcjonalność instytucji społecznych;
- dominacja grup społecznych, eksploatacja, wyzysk;
- nierówności społeczne, niesprawiedliwość społeczna;
- złe funkcjonowanie instytucji edukacyjnych;
- nieprzystosowanie do pełnienia określonych ról społecznych.

Funkcjonujące w środowisku lokalnym kwestie i problemy społeczne prowadzą do wykluczenia społecznego, czyli sytuacji uniemożliwiającej lub znacznie utrudniającej jednostce lub grupie zgodne z prawem pełnienie ról społecznych, korzystanie z dóbr publicznych i infrastruktury społecznej, gromadzenie zasobów i zdobywanie dochodów w godny sposób. Środkiem umożliwiającym przeciwdziałanie tej sytuacji jest integracja społeczna oparta na zasadach dialogu, wzajemności i równorzędności.

Podjęmowane w tym celu działania wspólnotowe służą budowie społeczeństwa opartego na demokratycznym współuczestnictwie, rządach prawa i poszanowaniu różnorodności kulturowej. W społeczeństwie tym obowiązują i są realizowane podstawowe prawa człowieka i obywatela oraz skutecznie wspomaga się jednostki i grupy w realizacji ich celów życiowych.

Przygotowując dokument programowy, wskazujący kierunki działań samorządu w kształtowaniu i realizacji lokalnej polityki społecznej, nie można nie wspomnieć o wartości podstawowej, która posłużyła autorom za fundament przy jego opracowywaniu. Wartością tą jest zasada wspierania rodziny jako najważniejszej komórki społecznej. Jest ona głównym przesłaniem niniejszego dokumentu, gdyż od wspierania siły rodziny należy rozpocząć każdy rodzaj oferowanej pomocy.

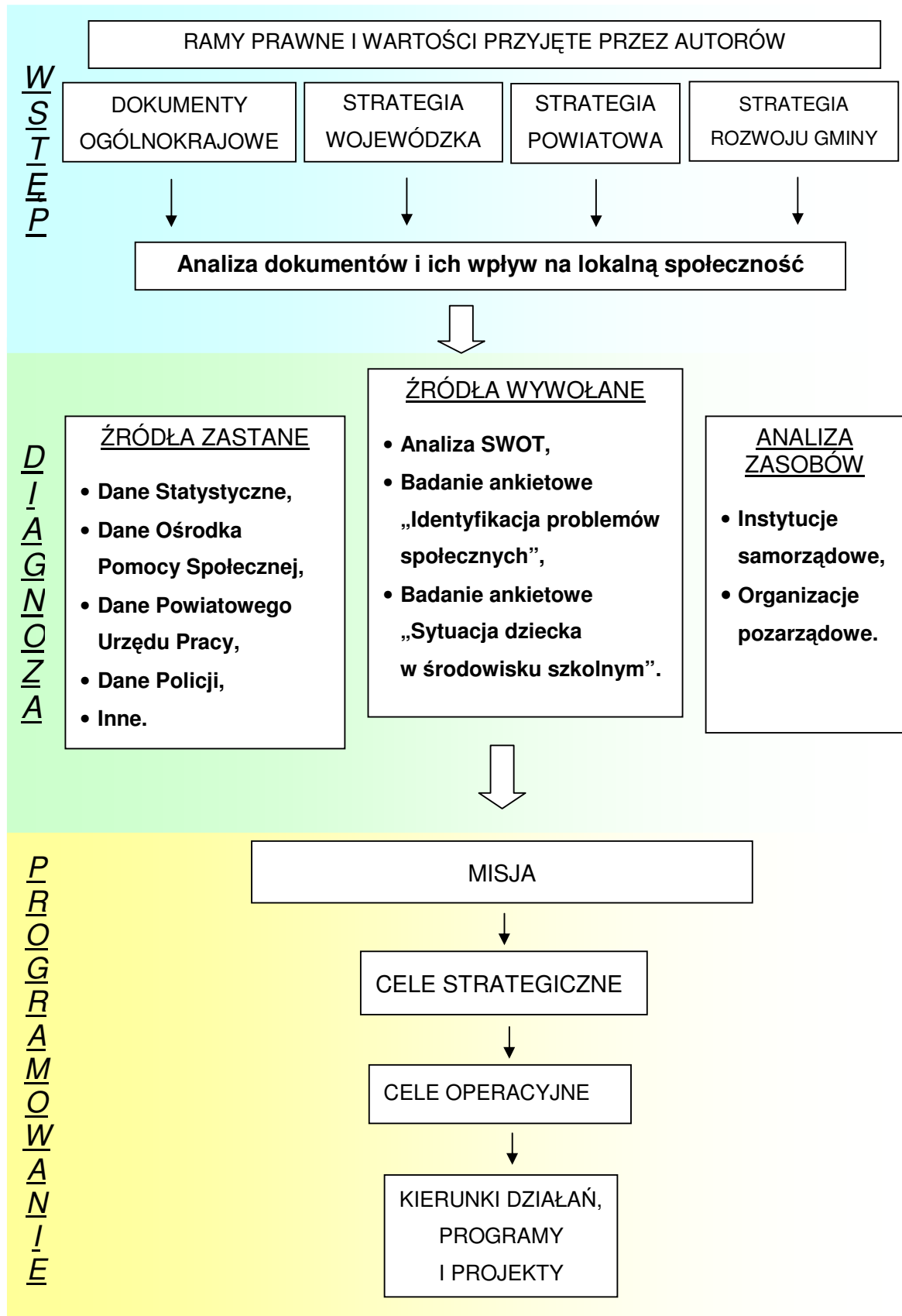
1.3. STRUKTURA DOKUMENTU

Strategie rozwiązywania problemów społecznych to względnie trwałe wzory interwencji społecznych podejmowanych w celu zmiany (poprawy) tych stanów rzeczy (zjawisk), występujących w obrębie danej społeczności, które oceniane są negatywnie. Mówiąc o gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych, należy mieć na myśli w szczególności działania publicznych i prywatnych instytucji pomocy społecznej (i pokrewnych), prowadzone na terenie gminy, podejmowane dla poprawy warunków zaspokojenia potrzeb przez wybrane kategorie osób i rodzin, mieszkańców gminy.

W oparciu o uzyskane informacje i materiały został przygotowany dokument, który pozwoli na racjonalizację lokalnej polityki społecznej oraz wskaże obszary, które w najbliższym czasie powinny stać się przedmiotem szczególnej troski władz lokalnych. Metodyka opracowania dokumentu pozwoliła zaangażować środowisko lokalne w budowę strategii na najważniejszych etapach, od diagnozy do wdrożenia i realizacji.

Przedłożony materiał został opracowany w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Kuźni Raciborskiej przy merytorycznym wsparciu Ośrodka Kształcenia Służb Publicznych i Socjalnych – Centrum AV w Częstochowie. Pomoc zewnętrzna polegała głównie na doradztwie i systematyzacji układu głównych elementów wypracowanego dokumentu. Perspektywa czasowa obowiązywania niniejszego dokumentu została skomunikowana z głównymi dokumentami strategicznymi wpływającymi na rozwiązywanie lokalnych problemów, tj. Narodowymi Strategicznymi Ramami Odniesienia (Narodowa Strategia Spójności) oraz Narodową Strategią Integracji Społecznej, wyznaczającymi działania i stwarzającymi możliwość ubiegania się o środki zewnętrzne do 2013 roku.

METODOLOGIA OPRACOWANIA DOKUMENTU

1.4. PRZESŁANKI WYNIKAJĄCE Z DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH

Konstruując strategię integracji i rozwiązywania problemów społecznych gminy, należy pamiętać, że nie jest to jedyny dokument w obszarze polityki społecznej, którego skutki będą dotyczyły jej mieszkańców. Krytyczna analiza dokumentów programowych powstających na poziomie kraju, województwa czy powiatu pozwala na skuteczniejsze programowanie działań na poziomie lokalnym w taki sposób, by nie powielać pewnych działań, ale wpisywać się własnymi propozycjami programowymi w już funkcjonującą rzeczywistość formalnoprawną.

1.4.1. NARODOWE STRATEGICZNE RAMY ODNIESIENIA 2007-2013 (NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI 2007-2013)

Zgodnie z rozporządzeniem Rady Europejskiej, ustanawiającym przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności, przygotowano strategiczne wytyczne w sprawie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej, określające indykatywne ramy interwencji funduszy z uwzględnieniem innych polityk Unii Europejskiej. Projekt tego dokumentu Komisja Europejska opublikowała w dniu 5 lipca 2005 r. pod nazwą „Polityka spójności wspierająca wzrost gospodarczy i zatrudnienie: Strategiczne Wytyczne Wspólnoty 2007-2013” (SWW). Dokument ten zaleca każdemu funduszowi realizację celu priorytetowego, którym jest promowanie harmonijnego, zrównoważonego i trwałego rozwoju Wspólnoty. Uwzględnienia przy tym zalecenia KE w zakresie polityki gospodarczej oraz zatrudnienia – Zintegrowany Pakiet Wytycznych w sprawie wzrostu gospodarczego i zatrudnienia na lata 2005-2008 (ZPW).

Na podstawie zapisów Strategicznych Wytycznych Wspólnoty Polska opracowała „Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia na lata 2007-2013 wspierające wzrost gospodarczy i zatrudnienie” (NSRO), które integrują główne priorytety Wspólnoty z priorytetami polskimi, uwzględniając jednocześnie zapisy Krajowego Programu Reform, odpowiadającego na wyzwania zawarte w Strategii Lizbońskiej. Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia stanowią podstawę do programowania interwencji Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) oraz Funduszu Spójności (FS).

Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia określają działania o charakterze rozwojowym, jakie rząd polski zamierza podjąć w latach 2007-2013 w zakresie promowania trwałego wzrostu gospodarczego, wzrostu konkurencyjności oraz wzrostu zatrudnienia. NSRO służą jednocześnie zapewnieniu skutecznej pomocy na rzecz regionów i grup społecznie zmarginalizowanych oraz pomocy w restrukturyzacji sektorów i regionów problemowych. Zakładanym efektem strategii proponowanej w NSRO jest znaczące podniesienie jakości życia mieszkańców Polski i zbliżenie poziomu rozwoju do obecnie najbiedniejszych starych państw członkowskich, a w dłuższej perspektywie poziomu zbliżonego do średniej europejskiej.

W wyniku przeprowadzonej analizy, która wykazała różnice poziomu społecznego-gospodarczego rozwoju kraju oraz poszczególnych jego regionów w stosunku do innych krajów UE, oraz w odpowiedzi na wyzwania Strategii Lizbońskiej i cele Zintegrowanego Pakietu Wytycznych, których instrumentem realizacji na gruncie krajowym jest Krajowy Program Reform, sformułowano cel strategiczny Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia na lata 2007-2013. Zakłada on tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

Cel strategiczny osiągnąć będzie poprzez realizację horyzontalnych celów szczegółowych, co oznacza, że wszystkie programy, działania i projekty podejmowane w ramach NSRO realizują je jednocześnie aczkolwiek w różnym zakresie. Celami horyzontalnymi NSRO są m.in.:

- poprawa jakości funkcjonowania instytucji publicznych oraz rozbudowa mechanizmów partnerstwa;
- poprawa jakości kapitału ludzkiego i zwiększenie spójności społecznej;
- budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski;
- wyrównywanie szans rozwojowych i wspomaganie zmian strukturalnych na obszarach wiejskich.

1.4.2. NARODOWA STRATEGIA INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

Cele polityki integracji społecznej w Polsce wynikają przede wszystkim z priorytetów określonych w przyjętej w czerwcu 2004 r. Narodowej Strategii Integracji Społecznej. Wynikają również z założeń w zakresie zwalczania ubóstwa i wykluczenia społecznego przyjętych w grudniu 2000 r. przez Radę Europejską w Nicei. Polska w pełni zaakceptowała ich zasadność, co zostało oficjalnie potwierdzone poprzez przyjęcie w grudniu 2003 r. Wspólnego Memorandum Polski i Unii Europejskiej o Integracji Społecznej (Joint Inclusion Memorandum).

Zarówno Krajowy Plan Działania na rzecz Integracji Społecznej, jak i Wspólne Memorandum są elementami realizacji Strategii Lizbońskiej, która została przyjęta przez piętnaście krajów członkowskich UE w marcu 2000 roku.

Polskie priorytety wpisują się także w podstawowe założenia Zrewidowanej Strategii Spójności Społecznej Rady Europy, której inauguracja odbyła się w lipcu 2004 r. w Warszawie. Jednym z tych założeń jest budowanie integracji i spójności społecznej w oparciu o prawa człowieka, a zwłaszcza te prawa, które zostały zawarte w Zrewidowanej Europejskiej Karcie Społecznej.

Priorytety Narodowej Strategii Integracji Społecznej stworzone zostały z perspektywą ich realizacji do 2010 roku. Krajowy Plan Działania uwzględnia te priorytety, których realizacja jest szczególnie pilna. Wynikają one także z przedstawionej analizy sytuacji ekonomiczno-społecznej ilustrującej podstawowe przyczyny ubóstwa i zagrożenia wykluczeniem społecznym.

Priorytety zawarte w NSIS w zakresie realizacji **prawa do edukacji** są następujące:

- wzrost uczestnictwa dzieci w wychowaniu przedszkolnym;
- poprawa jakości kształcenia na poziomie gimnazjalnym i średnim;
- upowszechnienie kształcenia na poziomie wyższym i jego lepsze dostosowanie do potrzeb rynku pracy;
- rekompensowanie deficytów rozwoju intelektualnego i sprawnościowego dzieci;
- upowszechnienie kształcenia ustawicznego.

W zakresie realizacji **prawa do zabezpieczenia socjalnego**:

- radykalne ograniczenie ubóstwa skrajnego, którego poziom jest obecnie nieakceptowany i wymaga podjęcia zdecydowanych działań;

- ograniczenie tendencji wzrostowych rozwarstwienia dochodowego, tak aby różnice te nie odbiegały od przeciętnego poziomu w krajach UE.

Bezrobocie jest jedną z form wykluczenia społecznego silnie powiązaną z innymi jego przejawami, np. ubóstwem, w warunkach niskiej skuteczności systemu zabezpieczenia socjalnego dla osób bezrobotnych i ich rodzin. Dlatego też w Narodowej Strategii Integracji Społecznej cztery z dwudziestu priorytetów odnoszą się do sfery działań dotyczących realizacji **prawa do pracy**:

- ograniczenie bezrobocia długookresowego;
- zmniejszenie bezrobocia młodzieży;
- zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród niepełnosprawnych;
- zwiększanie liczby uczestników aktywnej polityki rynku pracy.

W zakresie realizacji **prawa do ochrony zdrowia**:

- wydłużenie przeciętnego trwania życia w sprawności;
- upowszechnienie dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;
- zwiększenie zakresu objęcia kobiet i dzieci programami zdrowia publicznego.

W zakresie realizacji **innych praw społecznych**:

- zwiększenie dostępu do lokali (mieszkań) dla grup najbardziej zagrożonych bezdomnością;
- zapewnienie lepszego dostępu do pracowników socjalnych;
- rozwinięcie pomocy środowiskowej i zwiększenie liczby osób objętych jej usługami;
- zwiększenie zaangażowania obywateli w działalność społeczną;
- realizacja Narodowej Strategii Integracji Społecznej przez samorządy terytorialne;
- zwiększenie dostępu do informacji obywatelskiej i poradnictwa.

1.4.3. KRAJOWY PLAN DZIAŁANIA NA RZECZ INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

Krajowy Plan Działania na rzecz Integracji Społecznej to program poprawy dostępu do praw społecznych i zwiększania poziomu ich realizacji. Jest to również zasadniczy instrument osiągania integracji społecznej w europejskim modelu społecznym. Realizacja praw społecznych wymaga oczywiście poniesienia określonych kosztów, tak samo jak realizacja wszystkich innych kategorii praw człowieka zawartych

w prawie międzynarodowym i krajowym. Należy więc zapewnić w sposób trwały zasoby finansowe, kadrowe, lokalowe, rzeczowe i inne instytucjom odpowiedzialnym za realizację tych praw.

Prawa społeczne powinny mieć obecnie priorytet w wydatkach publicznych. Ich realizacja znacznie się pogorszyła w ostatnich latach, a więc zmniejsza się poziom integracji społecznej i zwiększa się skala i zasięg procesów wykluczenia społecznego. W Krajowym Planie Działań na rzecz Integracji Społecznej za najważniejsze uznano:

- działania edukacyjne, socjalne i zdrowotne zapobiegające wykluczeniu oraz wspierające grupy zagrożone;
- budowę systemu bezpieczeństwa socjalnego i przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu;
- realizację prawa do pracy dla każdego, w tym szczególnie dla grup defaworyzowanych na rynku pracy poprzez odpowiednią politykę makroekonomiczną i politykę zatrudnienia;
- rozwój systemu instytucjonalnego z jasnym podziałem odpowiedzialności instytucji rządowych i samorządowych, otwierającego przestrzeń dla aktywności obywatelskiej i upodmiotowienia osób korzystających z usług społecznych, świadczonych zarówno przez państwo, jak i przez organizacje pozarządowe.

Na poziomie operacyjnym ważne jest, że polska polityka integracji społecznej musi być realizowana **we współpracy z szeroko rozumianymi partnerami społecznymi**. Szczególnie chodzi tu o związki zawodowe i związki pracodawców, organizacje pozarządowe, samorządy lokalne oraz odpowiednie charytatywne instytucje kościołów i związków wyznaniowych. Niezależnie od osiągniętego poziomu zamożności oraz stanu koniunktury gospodarczej państwo nie jest w stanie zrealizować celów tej polityki bez partnerstwa z innymi instytucjami.

W tym kontekście ustalono następujące priorytety na najbliższe dwa lata:

- zaangażowanie obywateli w działalność społeczną, głównie poprzez zwiększenie ich uczestnictwa w działalności organizacji pozarządowych i innych formach pracy społecznej oraz samopomocy;
- wzrost liczby samorządów, które z pełną wrażliwością i zaangażowaniem podejmą się tworzenia lokalnych strategii przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu, a następnie zrealizują ich założenia.

1.4.4. STRATEGIA POLITYKI SPOŁECZNEJ WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO NA LATA 2006-2020

Ze względu na swój dalekosiężny charakter strategia budowana na poziomie lokalnym musi uwzględniać i brać pod uwagę przesłanki zawarte w dokumentach strategicznych podmiotów, z którymi gmina współpracuje na zasadzie partnerstwa. Jednym z nich jest samorząd województwa śląskiego. „Strategia Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2006-2020” pozwala zaplanować działania województwa z zakresu polityki społecznej w taki sposób, aby przeciwdziałać najistotniejszym zagrożeniom społecznym przy aktywnym udziale samorządów lokalnych i organizacji pozarządowych. Zagrożenia takie, jak negatywne skutki ubóstwa i zjawisko wykluczenia społecznego, to wyzwania nie tylko dla Śląska, ale również dla społeczeństwa współczesnej Europy.

Zadaniem samorządu województwa jest nie tylko rozwiązywanie problemów społecznych. To przede wszystkim organizowanie wsparcia i pomocy osobom potrzebującym w miejscu ich zamieszkania, a więc przy udziale jednostek organizacyjnych samorządów lokalnych. Województwo poprzez działalność Regionalnego Ośrodka Pomocy Społecznej pełni rolę wspierającą, aktywizującą, koordynującą i inicjującą nowe rozwiązania, zmierzające tym samym do wyrównywania poziomu życia mieszkańców Śląska. Strategia określa główne działania samorządu województwa zgodnie z przypisanymi województwu zadaniami z zakresu pomocy społecznej.

W trakcie prac nad Strategią dokonano diagnozy sytuacji społecznej w województwie śląskim, na podstawie której wyznaczono następujące obszary priorytetowe dla polityki społecznej:

- Wspieranie rodzin w pełnieniu ich funkcji.
- Rozwój ekonomii społecznej jako instrumentu aktywnej polityki społecznej.
- Wspieranie działań na rzecz ochrony dzieci i młodzieży przed zjawiskami dezorganizacji społecznej.
- Tworzenie warunków sprzyjających aktywizacji osób niepełnosprawnych.
- Przełamywanie barier w aktywizacji osób starszych.
- Wspieranie działań na rzecz integracji systemu pomocy społecznej. Rozwój systemu kształcenia ustawicznego kadr służb pomocy społecznej.
- Bezpieczeństwo publiczne.

Następnie sformułowano misję, będącą zarazem celem głównym Strategii: „Poprawa warunków i jakości życia mieszkańców województwa śląskiego”.

W oparciu o powyżej przedstawione priorytety polityki społecznej województwa śląskiego oraz cel główny wyznaczono następujące cele strategiczne:

1. Wzmocnienie polityki prorodzinnej.
2. Wyrównywanie szans wychowawczych i edukacyjnych dzieci i młodzieży.
3. Wspieranie osób starszych w pełnieniu ról społecznych.
4. Wzmacnianie równych szans osób niepełnosprawnych.
5. Wspieranie działań na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień.
6. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.
7. Wzmacnianie bezpieczeństwa publicznego.

1.4.5. POWIATOWA STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH POWIATU RACIBORSKIEGO NA LATA 2002-2015

Stworzenie ponadgminnej polityki rozwiązywania problemów społecznych jest jednym z istotnych zadań powiatu wynikających z ustawy o pomocy społecznej. Założenia tej polityki znalazły miejsce w Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Raciborskiego na lata 2002-2015. Dokument, określający najistotniejsze problemy do rozwiązania w najbliższej przyszłości, wychodzi naprzeciw potrzebom społeczności lokalnej, wytycza kierunki działania administracji powiatowej oraz wyznacza cele i zadania funkcjonujących struktur. Ich realizacja ma na celu złagodzenie zjawisk niekorzystnych dla ludzi, którzy z różnych powodów znajdują się w potrzebie.

Tworząc strategię rozwiązywania problemów społecznych w powiecie raciborskim przyjęto trzynastoletni horyzont czasowy. Okres ten pozwoli na zrealizowanie zaplanowanych zamierzeń, dokonanie oceny skuteczności obranych kierunków zmian oraz ocenę efektywności tworzonych nowych struktur pomocy społecznej na terenie powiatu.

Misją sformuowaną w Strategii jest stworzenie społeczeństwa wzajemnie sobie pomagającego, a celem strategicznym – zminimalizowanie rozbieżności pomiędzy rozpoznany poziomem potrzeb a istniejącymi zasobami.

Do celów operacyjnych zaliczono:

1. Wypracowanie dzięki powiatowemu centrum struktury współpracy i koordynacji działań instytucji powołanych do świadczenia pomocy osobom potrzebującym poprzez realizację następujących zadań:
  - diagnozę zagrożeń,
  - prowadzenie bazy danych,
  - koordynację prac,
  - przedstawianie wniosków zarządowi powiatu, odpowiednim komisjom Rady Powiatu,
  - dbanie o profesjonalizm kadry udzielającej pomocy,
  - monitorowanie realizacji programów,
  - organizowanie wsparcia merytorycznego.
2. Utworzenie brakujących elementów infrastruktury pomocy społecznej, przy pomocy których zagrożenia płynące z narastających, a nie rozwiązanych systemowo problemów społecznych, będą niwelowane.
3. Zwiększanie efektywności pomocy społecznej realizowanej przez powiat.
4. Integracja ze środowiskiem lokalnym i wyrównywanie szans życiowych osób niepełnosprawnych.
5. Proponowanie prorodzinnych kierunków zmian i wprowadzenie nowatorskich rozwiązań w systemie opieki nad dziećmi i rodziną.

1.4.6. STRATEGIA ROZWOJU GMINY KUŹNIA RACIBORSKA DO ROKU 2015

Samorządy lokalne działające w warunkach gospodarki rynkowej, cechującej się dużą dynamiką zmian i niepewnością, co do ich kierunków, muszą posiadać zdolność do wczesnego rozpoznawania zagrożeń, jak i dostrzegania pojawiających się szans. Silne oddziaływanie czynników zewnętrznych, w których istotną rolę odgrywa dynamika i ekspansywność jednostek terytorialnych (gmin miejskich i wiejskich oraz województw), konkurujących w dostępie do ograniczonego rynku inwestorów i kapitału, wymuszają konieczność stosowania przez władze samorządowe odpowiednich metod zarządzania. W powyższych warunkach istotnego znaczenia nabiera zarządzanie strategiczne, które umożliwia dostosowanie funkcjonowania jednostek terytorialnych do zmian zachodzących w otoczeniu. Jest to proces polegający na realizacji długofalowych celów przy wykorzystaniu nadarzających się szans i unikaniu pojawiających się zagrożeń.

Zarządzanie strategiczne oparte jest na opracowywaniu, wdrażaniu i kontroli realizacji planów strategicznych. W obecnych warunkach polskich – na poziomie zarządzania lokalnego (gminnego) – jedną z podstawowych ról wśród tego typu planów pełnią strategie rozwoju społeczno-gospodarczego. W opracowaniach tych określone są cele rozwoju lokalnego oraz sposoby realizacji tych celów przy wyróżnieniu najbardziej pożądaných dla rozwoju Gminy działań.

W toku prac nad Strategią Rozwoju Gminy Kuźnia Raciborska, które zostały zakończone w grudniu 2003 roku, określono wizję Gminy. Tworzy ją 5 obszarów:

- 1) wysoka jakość życia,
- 2) wysoki poziom rozwoju lokalnej gospodarki i biznesu,
- 3) wysoka jakość infrastruktury społecznej,
- 4) wysoka jakość infrastruktury technicznej,
- 5) bardzo dobrze rozwinięta turystyka i rekreacja.

Następnie wytyczono cele strategiczne i operacyjne odnoszące się do ww. obszarów:

Cel strategiczny: Wysoka jakość życia mieszkańców Gminy będąca wynikiem zrównoważonej sytuacji na rynku pracy i wyróżniających się w regionie walorów środowiskowych.

Cele operacyjne:

- Powstawanie nowych miejsc pracy w liczbie i o jakości dostosowanych do oczekiwań mieszkańców Gminy.
- Dobra jakość infrastruktury technicznej, łatwy dostęp do usług oraz wysoka jakość środowiska naturalnego tworzące korzystne warunki dla rozwoju mieszkalnictwa.

Cel strategiczny: Wielofunkcyjna, wysoko konkurencyjna baza ekonomiczna Gminy, stanowiąca efekt rozwoju niekolidujących wzajemnie działalności gospodarczych wykorzystujących zasoby gminy w zgodzie z zasadami rozwoju zrównoważonego.

Cele operacyjne:

- Restrukturyzacja dotychczasowych działalności gospodarczych realizowanych w Gminie i ustabilizowanie ich na poziomie uzasadnionym wymaganiami rynkowymi.
- Wzbogacenie bazy ekonomicznej gminy o nowe działalności związane z eksploatacją zasobów Gminy podporządkowaną kryteriom ekologicznym: eksploatacja surowców mineralnych, turystyka, rekreacja, usługi.

- Zacieśnienie więzi kooperacyjnych pomiędzy przedsiębiorstwami na rzecz wspólnego realizowania ważnych funkcji i podwyższania siły konkurencyjnej.

Cel strategiczny: Wysoka jakość kapitału ludzkiego i społecznego, którego tradycyjne pozytywne cechy są wzmacniane przez rozwiniętą infrastrukturę społeczną w miejscowościach tworzących Gminę.

Cele operacyjne:

- Wysoki poziom wykształcenia i kwalifikacji zawodowych mieszkańców, podwyższający atrakcyjność inwestycyjną Gminy.
- Ekonomiczna i społeczna aktywność mieszkańców gminy prowadząca do równomiernego rozwoju miejscowości Gminy.
- Wzmacnianie tożsamości społeczności lokalnej, więzi sąsiedzkich, odpowiedzialności za losy Gminy.

2. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA

Część diagnostyczna zawiera diagnozę problemów społecznych gminy. Diagnoza została oparta na badaniu źródeł zastanych oraz analizie skonstruowanych specjalnie do tego celu ankiet i wywiadów.

2.1. CHARAKTERYSTYKA GMINY

Kuźnia Raciborska jest gminą miejsko-wiejską położoną w południowej Polsce, na zachodnim obrzeżu województwa śląskiego, przy granicy z Opolszczyzną, w górnym biegu Odry i dolnym Rudy. Zajmuje powierzchnię 127 km² i liczy 12.025 mieszkańców, z czego 5.621 osób mieszka w mieście Kuźnia Raciborska.

Miejsko-wiejska gmina Kuźnia Raciborska jest jedną z ośmiu jednostek samorządu terytorialnego wchodzącego w skład powiatu raciborskiego (rycina 1.). Do gminy, oprócz Kuźni Raciborskiej, należy siedem sołectw: Budziska, Siedliska, Ruda, Turze, Ruda Kozielska, Rudy i Jankowice.

Rycina 1. Gmina Kuźnia Raciborska na tle powiatu raciborskiego.

Gmina Kuźnia Raciborska powstała w 1945 roku, natomiast miejscowość Kuźnia Raciborska otrzymała prawa miejskie w 1967 roku. Ostateczny kształt gmina uzyskała w 1977 roku po przyłączeniu gminy Rudy. Centrum historyczne gminy stanowią Rudy, w których znajduje się pocysterski kompleks klasztorno-pałacowy (dziś gliwickie Diecezjalne Sanktuarium Matki Boskiej Pokornej). Obecnie w skład gminy wchodzi siedem sołectw: Budziska, Jankowice, Turze, Rudy, Ruda, Siedliska i Ruda Kozielska.

Położenie gminy (w granicach Parku Krajobrazowego „Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich”) w środku kompleksu leśnego rozpościerającego się między Kuźnią Raciborską a Rudami stanowi o jej walorach turystyczno-rekreacyjnych, które przyciągają mieszkańców okolicznych aglomeracji: Raciborza, Rybnika, Gliwic i Kędzierzyna. Oprócz lasów (70% powierzchni gminy) mają oni do dyspozycji ośrodek wodny, dobrze rozwiniętą bazę sportową i hotelową, ścieżki rowerowe i spacerowe. Dodać należy, że w 1992 roku w pożarze (jednym z największych w dwudziestowiecznej Europie) spaleni uległo prawie 8,5 tys. ha drzewostanu. Po nasadzeniu nowych gatunków drzew i wyeliminowaniu monokultury świerka na odnowione tereny wróciła zwierzyna.

W gminie Kuźnia Raciborska znajdują się 430 podmioty gospodarcze, wśród nich Fabryka Obrabiarek Rafamet S.A. – znany na światowych rynkach producent specjalistycznych obrabiarek, głównie dla przemysłu kolejowego. W mieście działa również nowoczesny, spełniający wszystkie wymogi Unii Europejskiej, zakład wędliniarski Max-pol. Z uwagi na potrzeby kadrowe miejscowych firm w Zespole Szkół Ogólnokształcących i Technicznych w Kuźni Raciborskiej prowadzi się kształcenie uczniów w zakresie przemysłu maszynowego i metalurgicznego, a także na potrzeby przemysłu mięsnego.

Na terenie gminy jest pięć szkół ponadgimnazjalnych, w których uczy się 297 uczniów. Są tu również cztery przedszkola, do których uczęszcza 314 dzieci, dwie szkoły podstawowe, w których naukę pobiera 755 uczniów oraz dwa gimnazja, do których uczęszcza 455 uczniów.

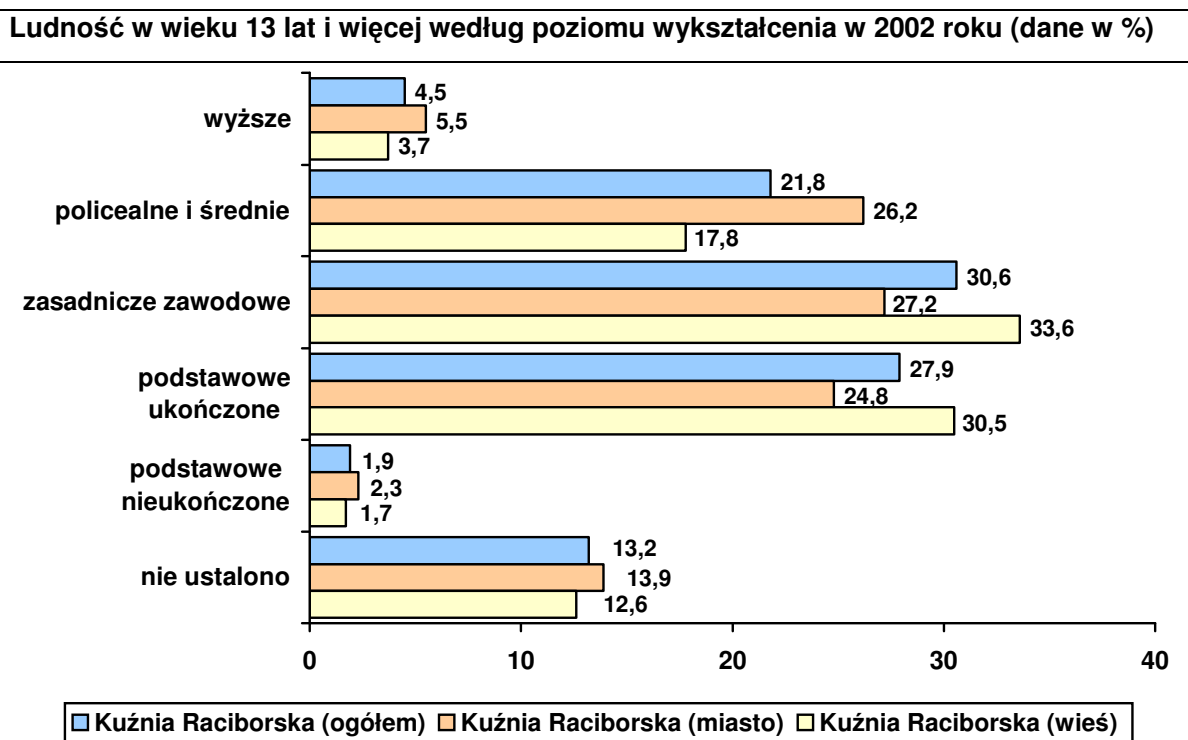
Mieszkańcy gminy Kuźnia Raciborska mają zapewnioną opiekę zdrowotną w trzech przychodniach zdrowia oraz czterech gabinetach prywatnych.

Gmina wchodzi w skład Euroregionu „Silesia” oraz związku samorządów subregionu zachodniego. Na zasadzie partnerstwa współpracuje z niemieckim Kelheim oraz czeskimi Odry i Bolaticami.

2.2. DEMOGRAFIA

W 2002 roku teren gminy zamieszkiwało 12.456 osób, w tym 10.720 osób w wieku 13 i więcej lat.

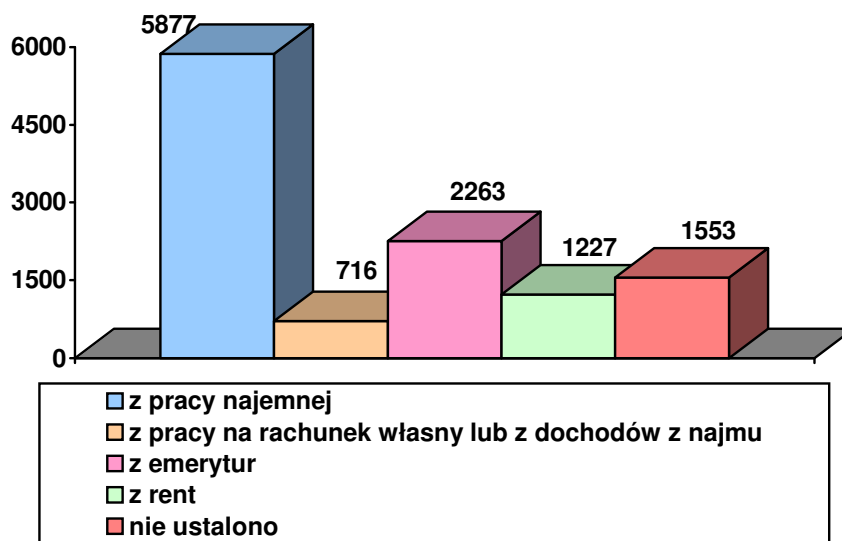

Dane Narodowego Spisu Powszechnego 2002.

Analizując strukturę wykształcenia ludności Gminy w wieku 13 lat i więcej w 2002 roku, należy stwierdzić, iż mieszkańcy Kuźni Raciborskiej charakteryzowali się wyższym poziomem wykształcenia niż ludność obszarów wiejskich Gminy. Mieszkańcy miasta dominowali w gronie osób mających wykształcenie wyższe oraz policealne i średnie, natomiast ludność wiejska przeważała wśród osób legitymujących się wykształceniem zasadniczym zawodowym i niższym.

Poziom wykształcenia lokalnej społeczności jest ważną przesłanką w procesie oceny umiejętności i radzenia sobie poszczególnych osób przede wszystkim na rynku pracy. Im bowiem dana osoba jest lepiej wykształcona, tym łatwiej potrafi się przystosować do zmiennej rzeczywistości rynku pracy.

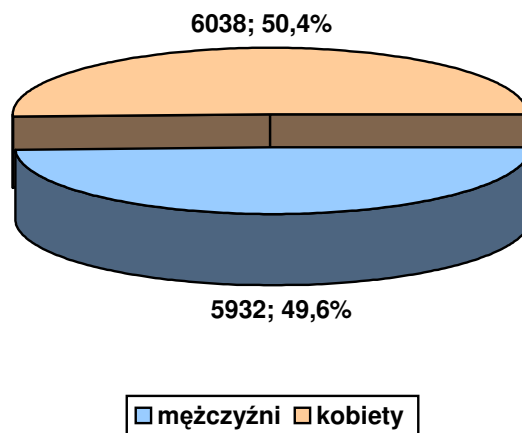
Ludność według głównego źródła utrzymania w 2002 roku

Dane Narodowego Spisu Powszechnego 2002.

W 2002 roku spośród 12.456 mieszkańców Gminy 6.593 osób (czyli 52,9%) utrzymywało się z pracy, w tym 5.877 osób z pracy najemnej i 716 osób z pracy na własny rachunek (166 osób z pracy we własnym gospodarstwie rolnym). Z pozostałych źródeł utrzymywało się 4.310 osób, z czego 2.263 mieszkańców Gminy korzystało ze świadczeń emerytalnych, a 1.227 osób otrzymywało renty. Nie ustalono źródła utrzymania dla 1.553 osób.

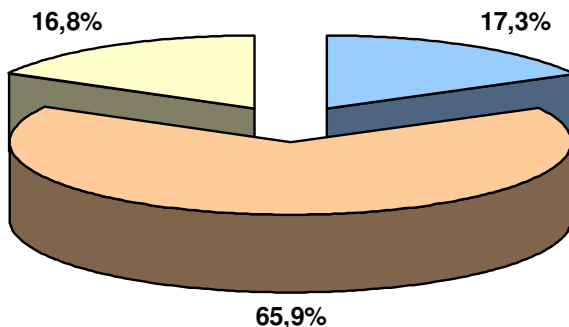
Ludność gminy Kuźnia Raciborska w 2006 roku

Dane Urzędu Miejskiego w Kuźni Raciborskiej.

Według danych Urzędu Miejskiego w Kuźni Raciborskiej z 5 października 2006 roku gminę Kuźnia Raciborska zamieszkiwało 11.970 osób, w tym 5.932 mężczyzn i 6.038 kobiet. Na 100 mężczyzn przypadają 102 kobiety. Wskaźnik gęstości zaludnienia w gminie Kuźnia Raciborska wynosił 94 osoby na 1 km².

Struktura wiekowa mieszkańców gminy Kuźnia Raciborska w 2005 roku

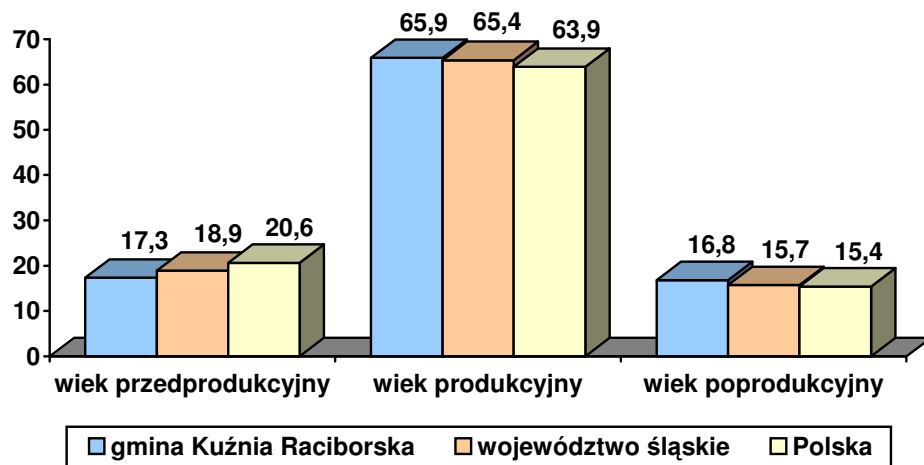

■ osoby w wieku przedprodukcyjnym
 ■ osoby w wieku produkcyjnym
■ osoby w wieku poprodukcyjnym

Dane Urzędu Miejskiego w Kuźni Raciborskiej.

W roku 2005 teren gminy Kuźnia Raciborska zamieszkiwało 2.078 osób w wieku przedprodukcyjnym, 7.923 osoby w wieku produkcyjnym oraz 2.024 osoby w wieku poprodukcyjnym.

Struktura wiekowa mieszkańców gminy Kuźnia Raciborska w 2005 roku w porównaniu z województwem i krajem (w procentach)

Badania własne Centrum AV.

Analizując strukturę wiekową mieszkańców gminy Kuźnia Raciborska w 2005 roku, należy stwierdzić, iż odbiegała ona nieco zarówno od struktury demograficznej województwa śląskiego, jak i całej Polski. W 2005 roku odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym zamieszkujących w Gminie był niższy od średniej krajowej i wojewódzkiej. Jednocześnie wskaźnik procentowy mieszkańców Gminy w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym był nieznacznie wyższy od średniej krajowej i średniej w województwie.

Z powyżej przedstawionych danych wynika, iż struktura wiekowa mieszkańców gminy Kuźnia Raciborska w 2005 roku była korzystna, co przejawiało się większą liczbą osób w wieku przedprodukcyjnym w porównaniu z osobami w wieku poprodukcyjnym. Należy jednak zaznaczyć, iż obecnie w skali całego kraju odnotowujemy systematycznie zmniejszającą się liczbę dzieci i młodzieży (w przedziale wiekowym 0-17 lat), co jest związane z malejącą dzietnością rodzin, natomiast wzrasta liczba osób w wieku poprodukcyjnym (60 lat dla kobiet i 65 dla mężczyzn). Ponieważ w niedalekiej przyszłości znaczna grupa osób w wieku produkcyjnym będzie kończyć swą działalność zawodową, zasila one grono seniorów, co z perspektywy systemu zabezpieczenia społecznego jest o tyle ważne, że wymaga dostosowania do potrzeb tej grupy odpowiedniej sfery usług społecznych.

Wzrost udziału osób starszych w populacji może przyczynić się do zwiększenia liczby osób niepełnosprawnych. Starsze grupy wiekowe są bardziej narażone na ryzyko niepełnosprawności – obecnie prawie 60% niepełnosprawnych jest wśród osób po 55 roku życia. Dodajmy, że proces starzenia się lokalnej społeczności wynika także skądinąd z pozytywnej przesłanki – wydłużania się średniego okresu życia.

2.3. MARGINALIZACJA I WYKLUCZENIE W PERSPEKTYWIE OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ

W okresie od 1996 do 2003 roku liczba osób żyjących poniżej granicy minimum egzystencji zwiększyła się w skali całego kraju o 2,8 mln osób. Taki rodzaj ubóstwa nie wynika jedynie z krótkotrwałego pogorszenia się sytuacji rodzin, ale nabiera cech trwałości, przyczyniając się do długotrwałego pozbawienia możliwości korzystania z dóbr i usług, a tym samym prowadzi do wykluczenia społecznego.

W 2004 roku mieliśmy w Polsce do czynienia z kontynuacją tendencji obserwowanej od 1996 roku, polegającej na wzroście zasięgu ubóstwa obiektywnego

szacowanego na podstawie wyników badań budżetów gospodarstw domowych (GUS). W 2004 roku poniżej minimum egzystencji żyło 11,8% polskiego społeczeństwa (w porównaniu do 4,3% w 1996 r.).

Na syndrom głębokiego ubóstwa składa się bezrobocie połączone z niskim poziomem wykształcenia głowy gospodarstwa domowego, wielodzietność oraz fakt zamieszkania w małych ośrodkach miejskich oraz na wsi, szczególnie na obszarach dotkniętych bezrobociem strukturalnym. Wzrost skali ubóstwa w ostatnich latach dokonał się przy poprawie przeciętnej sytuacji materialnej ogółu społeczeństwa, co świadczy o rosnących w społeczeństwie nierównościach w sytuacji dochodowej i poziomie życia.

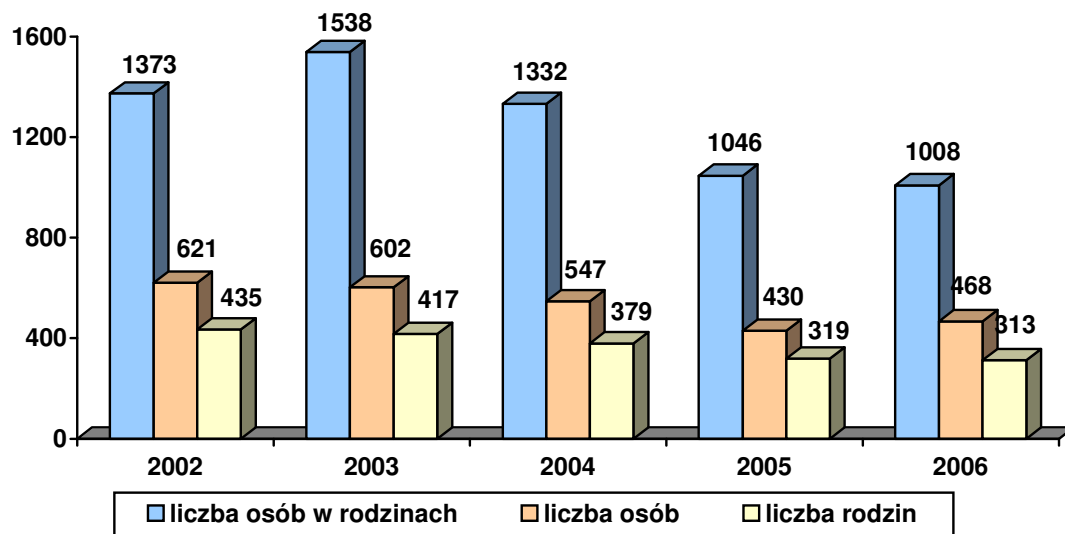
System pomocy społecznej jako jeden z elementów zabezpieczenia społecznego polityki społecznej państwa ma za zadanie wspieranie osób i rodzin, które z przyczyn obiektywnych nie są w stanie zaspokoić swoich elementarnych potrzeb życiowych. Według ustawy o pomocy społecznej pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości (art. 2. 1).

Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka (art. 3. 1). Ustawa o pomocy społecznej stwierdza, że udziela się pomocy osobom i rodzinom w szczególności z powodu: 1) ubóstwa; 2) sieroctwa; 3) bezdomności; 4) bezrobocia; 5) niepełnosprawności; 6) długotrwałej lub ciężkiej choroby; 7) przemocy w rodzinie; 8) potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności; 9) bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych; 10) braku umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze; 11) trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy; 12) trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego; 13) alkoholizmu lub narkomanii; 14) zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej; 15) klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Za realizację zadań z zakresu pomocy społecznej na terenie gminy Kuźnia Raciborska odpowiedzialny jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. Do jego obowiązków należy:

- prowadzenie diagnostyki jednostkowej i środowiskowej;
- bezpośrednie i pośrednie udzielanie świadczeń (w tym organizowanie opieki i usług domowych);
- współpraca z organizacjami i instytucjami, a zwłaszcza z samorządem lokalnym;
- aktywizowanie środowiska lokalnego.

Osoby objęte pomocą społeczną w latach 2002-2006

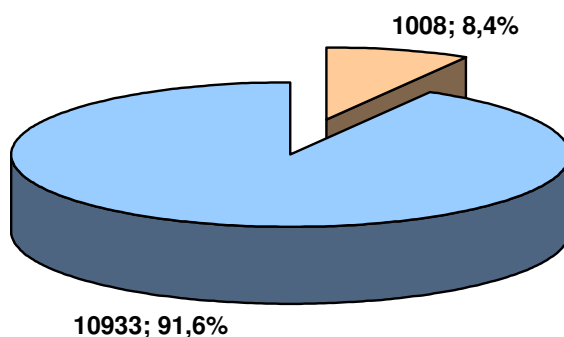
Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kuźni Raciborskiej.

Jak pokazuje powyższy wykres, liczba osób objętych systemem pomocy społecznej ulega zmianom, przy czym widoczny jest systematyczny spadek liczby klientów MOPS-u. Wynika to nie zawsze ze skali pojawiających się problemów społecznych. Decydujący wpływ na korzystanie z systemu pomocy społecznej w Polsce mają regulacje prawne zawarte w ustawie o pomocy społecznej oraz innych aktach normatywnych. Podstawową przesłanką przyznania świadczeń jest kryterium dochodowe osoby i rodziny.

Obecnie kryterium to ustalono na poziomie 477 zł miesięcznie w przypadku osoby samotnie gospodarującej (poprzednio 461 zł) i 351 zł na osobę w rodzinie (poprzednio 316 zł). Niski poziom kwot uprawniających do przyznania świadczeń zawęża liczbę uprawnionych i może istotnie wypaczać skalę występującego ubóstwa. Na spadek liczby uprawnionych do świadczeń wpływ miały m.in. ustawa o rencie socjalnej i ustawa o świadczeniach rodzinnych, które spowodowały w 2004

przejście części klientów systemu do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i płatnika świadczeń rodzinnych, a także zmiany zachodzące na rynku pracy (zmniejszanie się bezrobocia) oraz polepszanie się warunków życia mieszkańców (wzrost zarobków).

Liczba osób korzystających z systemu pomocy społecznej a ludność gminy w 2006 roku

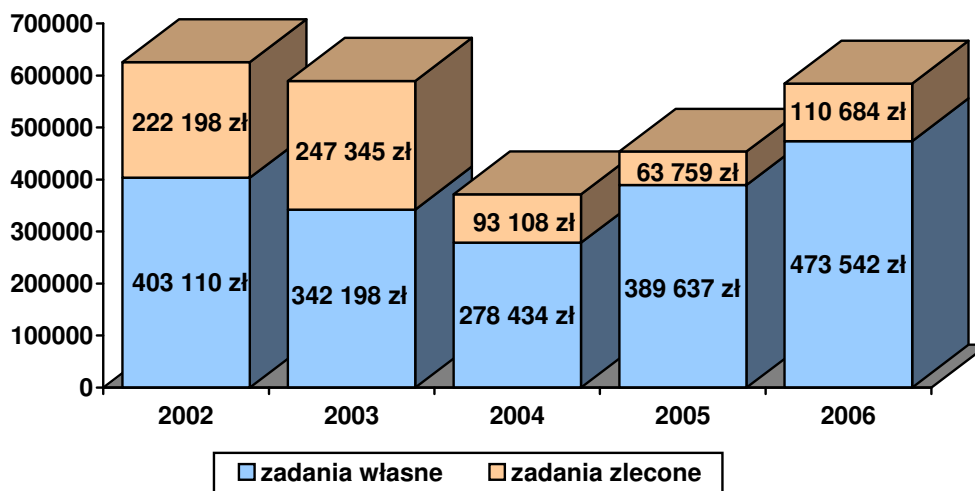

osoby objęte pomocą społeczną   pozostali mieszkańcy gminy

Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kuźni Raciborskiej.

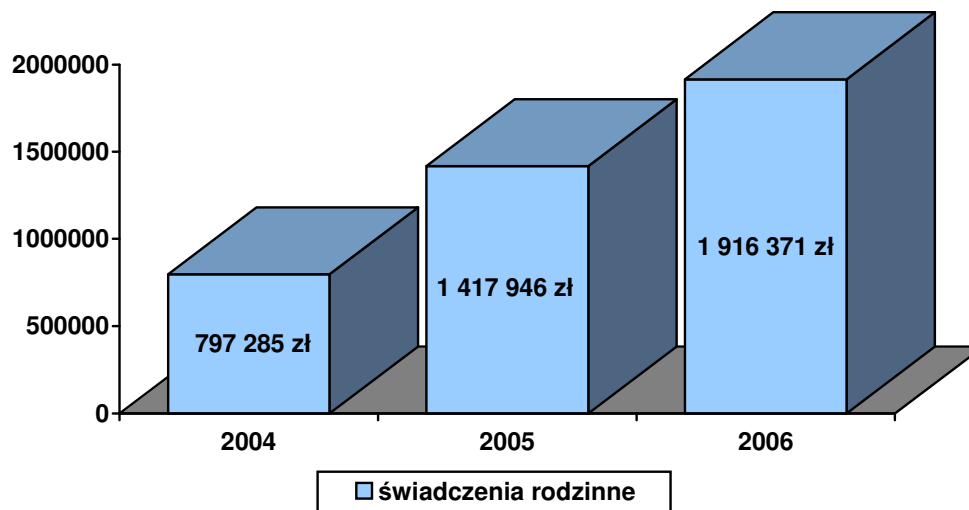
Spośród 11.941 mieszkańców gminy, 1.008 skorzystało z systemu pomocy społecznej w roku 2006. Liczba ta obejmuje również pozostałych członków rodzin, którym decyzją administracyjną przyznano wsparcie.

Wydatki na pomoc społeczną w latach 2002-2006

Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kuźni Raciborskiej.

Wydatki na świadczenia rodzinne w latach 2004-2006

Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kuźni Raciborskiej.

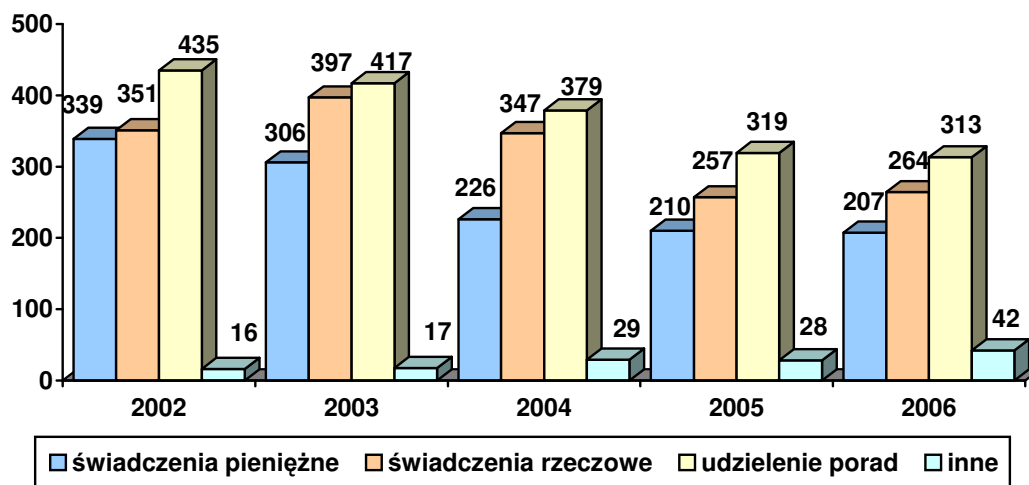
Na powyższych wykresach przedstawiono wysokość środków finansowych pozostających w dyspozycji Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, uwzględniając wydatki na zadania własne pochodzące z budżetu Gminy i kwoty na zadania zlecone uzyskane z budżetu państwa oraz wartość świadczeń rodzinnych.

Analizując wysokość nakładów przeznaczonych na pomoc społeczną w gminie, należy zauważyć, iż nakłady finansowe przeznaczane na wspomaganie osób i rodzin w latach 2004-2006 wzrosły w porównaniu z rokiem 2003, pomimo znacznego spadku środków pochodzących z budżetu państwa. Taki stan rzeczy był efektem wprowadzenia zmian ustawowych czyniących ośrodek dysponentem środków na świadczenia rodzinne, które – co potwierdzają powyżej przedstawione dane – stanowią niebagatelną pozycję w jego budżecie.

Ogółem wielkość wydatków na udzielane wsparcie w kolejnych latach wyniosła: w roku 2002 – 625.308 zł, w roku 2003 – 589.543 zł, w 2004 roku – 1.168.827 zł (w tym 797.285 zł na świadczenia rodzinne, w roku 2005 – 1.871.342 zł (w tym 1.417.946 zł na świadczenia rodzinne), a w roku 2006 – 2.500.597 zł (w tym 1.916.371 zł na świadczenia rodzinne).

Rodzaje pomocy udzielanej przez MOPS w latach 2002-2006

Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kuźni Raciborskiej.

Analiza danych pozwala stwierdzić, iż porady udzielane przez pracowników MOPS-u i świadczenia rzeczowe były najczęściej udzielanymi formami pomocy. W roku 2006 nastąpił nieznaczny wzrost liczby osób, którym udzielono wsparcia rzeczowego oraz dalszy spadek liczby osób objętych poradnictwem. Następną w kolejności formą udzielanej pomocy były świadczenia pieniężne. Liczba osób objętych tego rodzaju wsparciem na przestrzeni lat 2002-2006 również systematycznie spadała, co było bezpośrednio związane z omówionymi wcześniej zmianami prawnymi.

Analizując możliwości przyznawania przez ośrodek pomocy społecznej świadczeń finansowych, należy wskazać na podstawowe zasiłki, którymi obecnie są: zasiłek stały, zasiłek okresowy, zasiłek celowy, specjalny zasiłek celowy, składki na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne oraz pomoc na ekonomiczne usamodzielnienie.

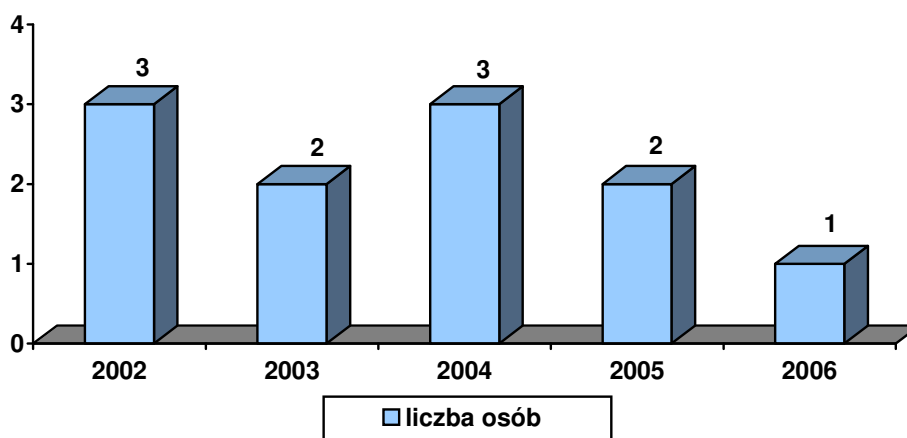
Typ realizowanych świadczeń w latach 2002-2006

Typy świadczeń	2002		2003		2004		2005		2006	
	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin
Pieniężne	339	332	306	297	226	223	210	209	207	204
Rzeczowe	351	172	397	221	349	184	257	147	264	153
Udzielenie porad	435	435	417	417	379	379	319	319	313	313
Inne	16	15	17	15	29	26	28	27	42	41

Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kuźni Raciborskiej.

Większość świadczeń jest przyznawana w drodze decyzji administracyjnej. Beneficjenci niezadowoleni z uzyskanej pomocy mają prawo odwołać się do Samorządowego Kolegium Odwoławczego, które, w trybie administracyjnym, może decyzję MOPS-u utrzymać w mocy, uchylić w części lub całości albo przekazać do ponownego rozpoznania.

Liczba osób skierowanych do Domu Pomocy Społecznej w latach 2002-2006

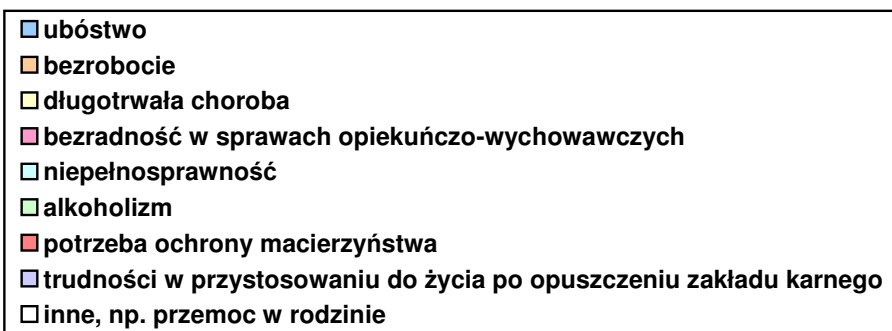
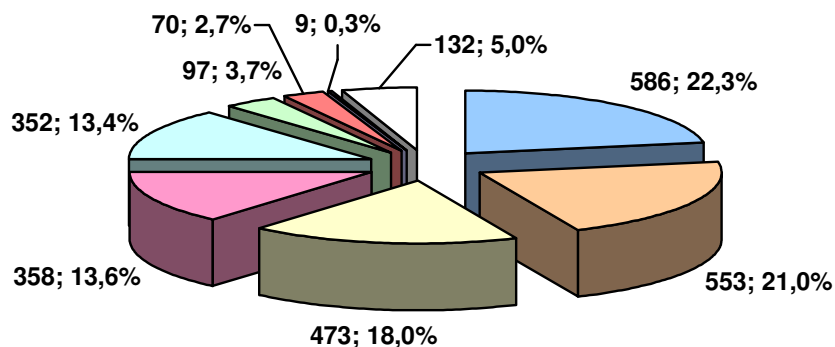

Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kuźni Raciborskiej.

Organizowanie placówek całodobowej opieki nie jest zadaniem samorządu gminnego, tym niemniej to pracownicy MOPS-u kwalifikują i kierują za pośrednictwem właściwego Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie osoby do DPS-u.

Do placówek tych trafiają osoby wymagające całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, które nie są w stanie samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, a nie można im zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych. Osobę taką kieruje się do domu pomocy społecznej odpowiedniego typu, zlokalizowanego jak najbliżej miejsca zamieszkania, po uzyskaniu zgody tej osoby lub jej przedstawiciela ustawowego. Zarówno dla zainteresowanej osoby, jak i dla całego systemu, skierowanie do domu pomocy społecznej jest zawsze ostatecznością, gdyż powoduje izolację osoby od jej naturalnego środowiska.

Powody przyznawania pomocy społecznej w 2006 roku (liczba osób w rodzinach)

Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kuźni Raciborskiej.

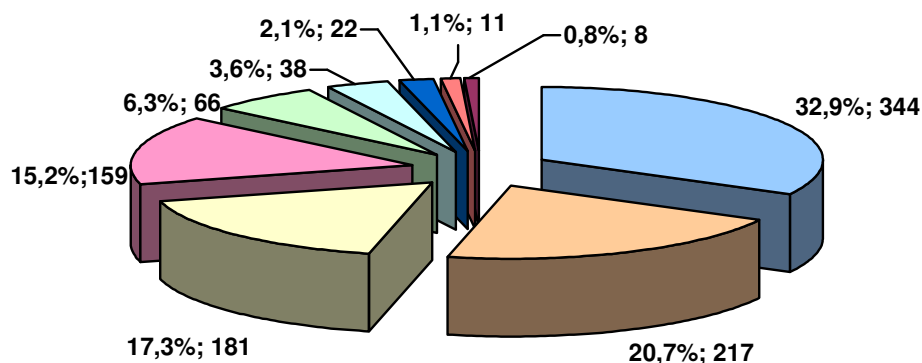
Ustawa o pomocy społecznej zawiera zamkniętą listę powodów, dla których każdy mieszkaniec ma prawo skorzystać z systemu pomocy społecznej. Podstawową przesłanką przyznawania pomocy jest spełnienie wspomnianego wcześniej kryterium dochodowego, informującego o istotnym braku środków do życia, zarówno w przypadku osoby samotnie gospodarującej, jak i całej rodziny.

W 2006 roku MOPS w Kuźni Raciborskiej udzielał wsparcia osobom i rodzinom z następujących przyczyn:

- ubóstwo – 586 osób w 175 rodzinach,
- bezrobocie – 553 osoby w 143 rodzinach,
- długotrwała lub ciężka choroba – 473 osoby w 174 rodzinach,
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – 358 osób w 73 rodzinach,
- niepełnosprawność – 352 osoby w 144 rodzinach,
- alkoholizm – 97 osób w 34 rodzinach,
- potrzeba ochrony macierzyństwa – 70 osób w 16 rodzinach,

- trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego – 9 osób w 7 rodzinach,
- inne, np. przemoc w rodzinie – 132 osoby w 52 rodzinach.

Struktura odbiorców pomocy społecznej ze względu na aktywność zawodową w 2005 r. (liczba osób w rodzinach)

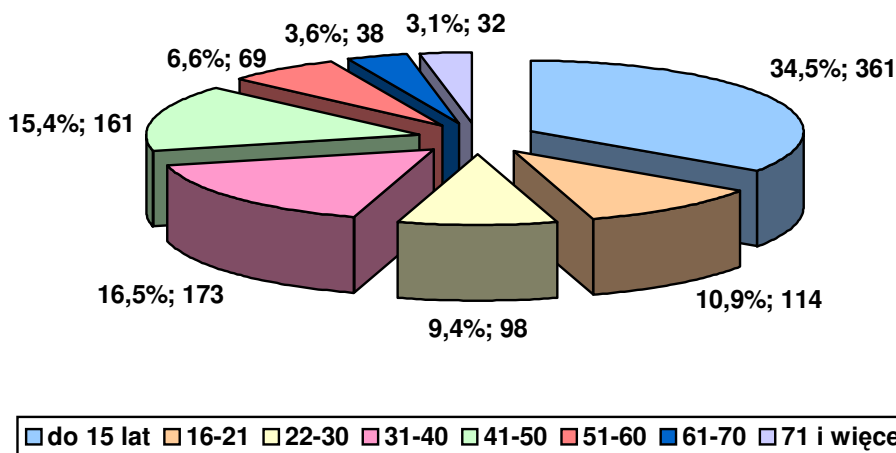

■ uczy się	■ nie pracuje
■ bezrobotny, bez prawa do zasiłku	■ pracuje
■ na rencie	■ na emeryturze
■ pracuje dorywczo	■ studiuje
■ na zasiłku dla bezrobotnych	

Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kuźni Raciborskiej.

Analizując strukturę odbiorców pomocy ze względu na aktywność zawodową, dochodzimy do wniosku, że najliczniejszą grupę w 2005 roku stanowiły osoby uczące się (344 osoby w rodzinach). Następnymi, co do wielkości, grupami były osoby niepracujące oraz bezrobotne, bez prawa do zasiłku (odpowiednio 217 i 181 osób w rodzinach). Liczną grupę stanowiły również osoby pracujące (159 osób w rodzinach). Na kolejnych miejscach znajdowały się osoby przebywające na rencie (66 osób w rodzinach) oraz będące na emeryturze i pracujące dorywczo (odpowiednio 38 i 22 osoby w rodzinach). Najmniej liczne grupy stanowiły osoby studiujące i przebywające na zasiłku dla bezrobotnych (odpowiednio 11 i 8 osób w rodzinach).

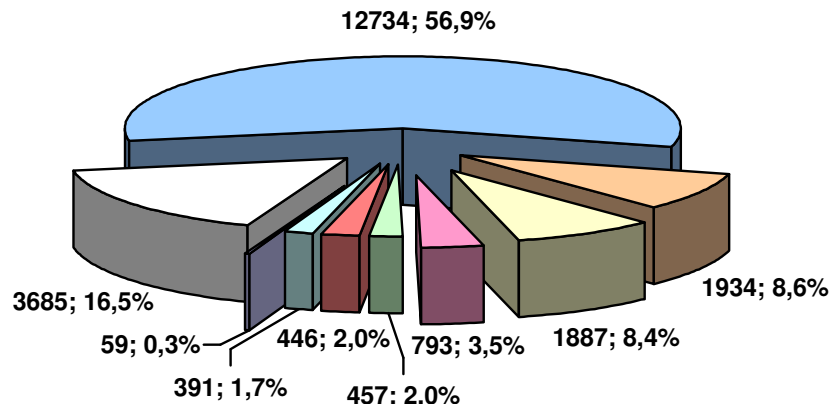
Struktura demograficzna odbiorców pomocy społecznej w 2005 r. (liczba osób w rodzinach)

Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kuźni Raciborskiej.

Struktura demograficzna świadczeniobiorców systemu pomocy społecznej w 2005 roku była porównywalna ze strukturą demograficzną całej lokalnej społeczności. Niepokojąco duża była grupa beneficjentów w wieku produkcyjnym, którzy, posiadając ku temu warunki, powinni samodzielnie pracować i osiągać dochody umożliwiające utrzymanie siebie i swoich rodzin. Uwagę zwracała również znaczna liczba dzieci wspieranych przez system pomocy społecznej, głównie poprzez dożywianie w szkołach, co dowodzi istnienia poważnych niedoborów materialnych wśród znacznej liczby rodzin.

Świadczenia rodzinne przyznane przez MOPS w 2006 roku

- zasiłek rodzinny
- dodatek do zasiłku z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania
- zasiłek pielęgnacyjny
- dodatek do zasiłku z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego
- dodatek do zasiłku z tytułu samotnego wychowywania dziecka
- dodatek do zasiłku z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego
- dodatek do zasiłku z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego
- dodatek do zasiłku z tytułu urodzenia dziecka
- inne

Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kuźni Raciborskiej.

Zgodnie z ustawą, świadczeniami rodzinnymi są: zasiłek rodzinny i dodatki do tego zasiłku, świadczenia opiekuńcze w postaci zasiłku pielęgnacyjnego i świadczenia pielęgnacyjnego, jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka oraz zapomoga wypłacana przez gminy z tytułu urodzenia się dziecka. W roku 2006 Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kuźni Raciborskiej przyznał ogółem:

- 12.734 zasiłki rodzinne (dla 549 osób),
- 1.934 dodatki do zasiłku z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania (dla 147 osób),
- 1.887 zasiłków pielęgnacyjnych (dla 173 osób),
- 793 dodatki do zasiłku z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego (dla 395 osób),
- 457 dodatków do zasiłku z tytułu samotnego wychowywania dziecka (dla 26 osób),
- 446 dodatków do zasiłku z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego (dla 35 osób),
- 391 dodatków do zasiłku z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego (dla 27 osób),

- 59 dodatków do zasiłku z tytułu urodzenia dziecka (dla 59 osób),
- inne – 3.685 świadczeń rodzinnych (dla 296 osób).

2.4. KWESTIA DZIECKA

Polityka społeczna zajmuje się dziećmi jako grupą wymagającą szczególnej troski i ochrony. Działalność na rzecz dzieci polega przede wszystkim na ochronie ich praw, wyrównywaniu szans życiowych poprzez ułatwienie dostępu do oświaty, służby zdrowia, wypoczynku oraz asekurowaniu w obliczu ryzyka życiowego.

System opieki nad dziećmi potrzebującymi wsparcia organizują instytucje państwowe, samorządy, organizacje pozarządowe. Na system ten składają się:

- domy pomocy społecznej dla dzieci specjalnej troski,
- pogotowia opiekuńcze,
- domy dziecka,
- ośrodki szkolno-wychowawcze dla dzieci i młodzieży,
- ogniska wychowawcze,
- placówki środowiskowe zapobiegające niedostosowaniu społecznemu i osamotnieniu dzieci i młodzieży oraz zapewniające pomoc rodzicom mającym trudności w wychowaniu dzieci,
- wioski dziecięce,
- ośrodki adopcyjno-opiekuńcze,
- rodziny zastępcze,
- rodzinne domy dziecka,
- młodzieżowe ośrodki wychowawcze.

Wszystkie te placówki wyrównują szanse dzieci i młodzieży, niemniej dziecko, dla pełnego i harmonijnego rozwoju swojej osobowości, powinno wychowywać się w środowisku rodzinnym, w atmosferze szczęścia, miłości i zrozumienia.

W celu uzyskania informacji o problemach dzieci i młodzieży w lokalnym systemie kształcenia i wychowania zostały rozesłane do szkół gminy ankiety. Pozwalają one zdiagnozować środowisko szkolne pod kątem występowania zachowań o cechach patologii społecznej wśród uczniów oraz przekazują informacje o realizacji działań opiekuńczo-wychowawczych, profilaktycznych i leczniczych prowadzonych wśród dzieci i młodzieży. W sumie do badania przedłożono 5 ankiet, z czego 2 dotyczyły szkół

podstawowych, 2 zespołów szkół ogólnokształcących i technicznych, a 1 młodzieżowego ośrodka wychowawczego. W materiale badawczym respondenci oceniali głównie pozycję dzieci i młodzieży w środowisku lokalnym.

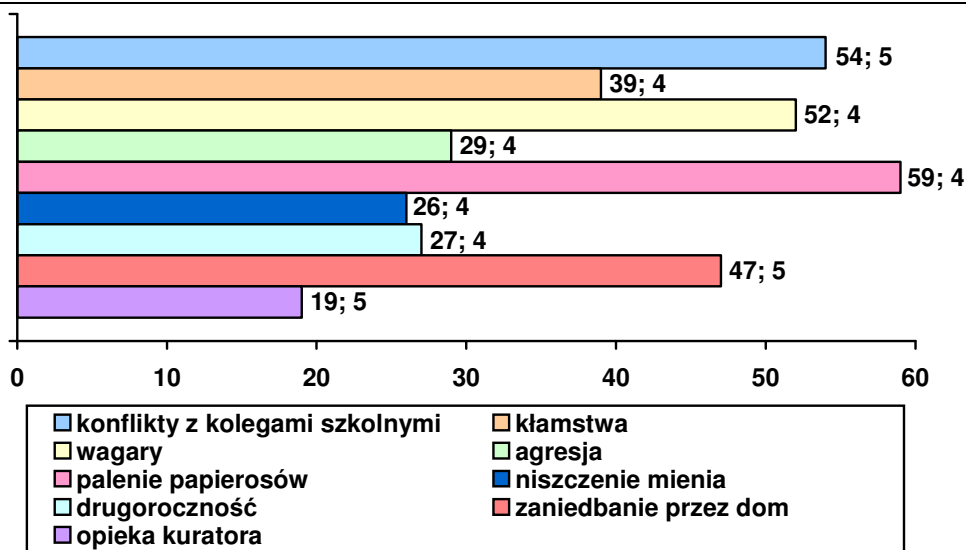
Problemy występujące w środowisku dzieci i młodzieży szkolnej

Lp.	Cechy patologii społecznej	Obecność poszczególnych cech	
		występuje (liczba wskazań i ujawnionych przypadków)	nie występuje
1.	Konflikty z rodzicami (opiekunami)	4(4)	1
2.	Konflikty z rodzeństwem	2	3
3.	Konflikty z nauczycielami	2(4)	3
4.	Konflikty z kolegami szkolnymi	5(54)	
5.	Kłamstwa	4(39)	1
6.	Wagary	4(52)	1
7.	Alkoholizowanie się	3(20)	2
8.	Narkotyzowanie się	2(5)	3
9.	Palenie papierosów	4(59)	1
10.	Uciezki z domu	1	4
11.	Kradzieże	4(16)	1
12.	Agresja i przemoc, w tym poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów:	4(29)	1
13.	Autoagresja	2(4)	3
14.	Przestępczość ujawniona	3(3)	2
15.	Niszczenie mienia szkolnego	4(26)	1
16.	Drugoroczność	4(27)	1
17.	Udział w grupach negatywnych	2(4)	3
18.	Opieka kuratora sądowego	5(19)	
19.	Przemoc w rodzinie	3(2)	2
20.	Zaniedbanie przez dom	5(47)	
21.	Wykorzystywanie seksualne		5

Badania własne Centrum AV.

Najczęściej występujące problemy w środowisku dzieci i młodzieży szkolnej

Badania własne Centrum AV.

Wskazując najistotniejsze kwestie, pedagodzy korzystali z zamkniętego zestawu kategorii, mając do wyboru 21 zmiennych. Stwierdzając obecność poszczególnych cech, podawano jednocześnie liczbę występujących przypadków. Na wykresie uwzględniono również liczbę szkół, w których występuje dana cecha patologiczna, co pokazuje nasilenie jej rozpowszechnienia w całym środowisku szkolnym gminy.

Określając problemy uczniów i szkoły w pytaniach otwartych, wskazywano głównie na zjawisko ubożenia rodzin i związany z nim problem bezrobocia, który próbuje się rozwiązać poprzez wyjazdy zarobkowe członków rodzin za granicę. Konsekwencją splotu tych niekorzystnych zjawisk są dysfunkcje występujące w domu (odnoszące się do niewydolności opiekuńczo-wychowawczej oraz alkoholizmu i niezaradności życiowej rodziców). W niektórych przypadkach skomplikowana sytuacja rodzinna doprowadza do anoreksji szkolnej, a w jeszcze większej skali do zaniku aspiracji w zakresie zdobywania wykształcenia. Nakłada się na to brak odpowiednich wzorców zachowań, co utrwała negatywne postawy dzieci i młodzieży. Przejawiają się one w agresji i przemocy (konflikty w grupie rówieśniczej, niszczenie mienia), prowadząc do konieczności ustanowienia opieki kuratora sądowego, w zjawisku opuszczania zajęć, odwoływaniu się do kłamstw oraz sięganiu przez uczniów po środki uzależniające (najczęściej po papierosy i alkohol).

Wszystkie placówki posiadają dostęp do internetu i umożliwiają korzystanie z sal gimnastycznych, wszystkie prowadzą dożywianie uczniów (zapotrzebowanie w tym

zakresie jest jednak większe), 5 szkół zatrudnia pedagoga, 4 pielęgniarkę, 1 psychologa, a 1 doradcę zawodowego. W żadnej szkole nie funkcjonują klasy integracyjne. Placówki oferują swoim wychowankom zajęcia dodatkowe (m.in. różnorodne tematycznie koła zainteresowań, zajęcia szkolnego kółka sportowego, zajęcia z języków obcych), a dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze (we wszystkich szkołach), socjoterapeutyczne, psychoterapeutyczne, korekcyjno-kompensacyjne, a także resocjalizacyjne.

Z analizy wynika, że szkoły są miejscami bezpiecznymi dla dzieci i młodzieży, choć w jednej szkole są miejsca (toalety), które wymagają nadzoru ze strony nauczycieli. We wszystkich placówkach przeprowadzane są badania służące diagnozowaniu środowiska szkolnego, a powszechnie realizowane programy profilaktyczne skutecznie łagodzą zjawiska patologiczne i zapobiegają ich występowaniu.

Nauczyciele kształtują wśród młodzieży postawy charytatywne i propagują ideę wolontariatu poprzez uczestnictwo w różnych akcjach charytatywnych, m.in. „Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy”, „Góra Grosza” i „I Ty możesz zostać św. Mikołajem”, a także w innych zbiórkach pieniężno-rzeczowych na rzecz dzieci z Domu Dziecka, pochodzących z rodzin ubogich, osób samotnych i chorych.

Analizując potrzeby dzieci i młodzieży, wskazano na konieczność zwiększenia liczby zajęć pozalekcyjnych w celu zagospodarowania czasu wolnego, zapewnienia opieki logopedycznej i psychologicznej, organizowania zajęć socjoterapeutycznych i spektakli profilaktycznych. Zintensyfikowanie działań profilaktycznych miałooby na celu zapobieganie szerzeniu się demoralizacji wśród ludzi młodych oraz stworzenie efektywnego systemu pomocy rodzinie (przy współpracy szkoły z właściwymi instytucjami, m.in. z MOPS-em, TPD, Policją, Towarzystwem Miłośników Ziemi Raciborskiej).

Wśród różnych form pomocy szkoły proponują rodzicom uczniów:

1. o szczególnych potrzebach edukacyjnych: wskazówki do pracy z dziećmi w domu, konsultacje z nauczycielami i pedagogami, diagnozowanie w PPP;
2. z problemami społecznymi: kierowanie do odpowiednich instytucji psychologiczno-pedagogicznych, rozmowy mobilizujące, kontakty z kuratorem sądowym, pedagogiem szkolnym;

- z problemami materialnymi: stypendia socjalne, giełdy używanych podręczników, informowanie o możliwościach korzystania ze stypendiów i dożywiania, pomoc w załatwianiu formalności.

2.5. KWESTIA OSÓB BEZROBOTNYCH

Statystyki dotyczące bezrobocia w znacznym stopniu zniekształcają obraz zjawiska ze względu na duży stopień tzw. bezrobocia utajonego oraz powszechności „pracy na czarno”. Bezrobocie powoduje, iż standard życia wielu ludzi stale się obniża i rozszerza się obszar patologii społecznej.

Bezrobotnym, zgodnie z definicją ustawową, jest osoba pozostająca bez pracy, ale jednocześnie zdolna i gotowa do jej podjęcia w pełnym wymiarze czasu. Bezrobocie, przyczyniając się do zubożenia materialnego, w bezpośredni sposób wpływa na poziom życia rodzin, wywierając negatywne skutki, zwłaszcza w postaci:

- dezintegracji rodziny,
- zmniejszenia siły wsparcia emocjonalnego i solidarności pomiędzy członkami rodziny,
- zwiększenia ryzyka zaistnienia patologii życia społecznego.

Długookresowe bezrobocie ma wpływ na ekonomiczną i psychospołeczną sferę życia człowieka bezrobotnego oraz jego rodzinę. Jednym z pierwszych skutków utraty pracy jest obniżenie standardu życia rodziny, także wtedy, gdy otrzymywane są świadczenia kompensujące płacę. Sytuacja materialna osób dotkniętych bezrobociem zależy od ich standardu życia w czasie trwania zatrudnienia, a zwłaszcza od posiadanych dóbr trwałego użytku, oszczędności i długów.

Duże znaczenie ma poziom, od którego zaczyna się proces degradacji ekonomicznej i społecznej. W najbardziej dramatycznej sytuacji są rodziny świadczeniobiorców pomocy społecznej, które od dawna korzystały z systemu wsparcia socjalnego z powodu np. niskich dochodów, wielodzietności, inwalidztwa. Trudności finansowe w takich rodzinach prowadzą do drastycznych ograniczeń wydatków nawet na podstawowe potrzeby bytowe.

Problem bezrobocia dotyczy nie tylko osoby nim dotkniętej, lecz także całej rodziny. Pogorszenie stanu funkcjonowania rodziny jest proporcjonalne do okresu pozostawania bez pracy, co przejawia się problemami opiekuńczo-wychowawczymi, przemocą czy zanikiem autorytetu rodzicielskiego. Może także prowadzić do rozpadu

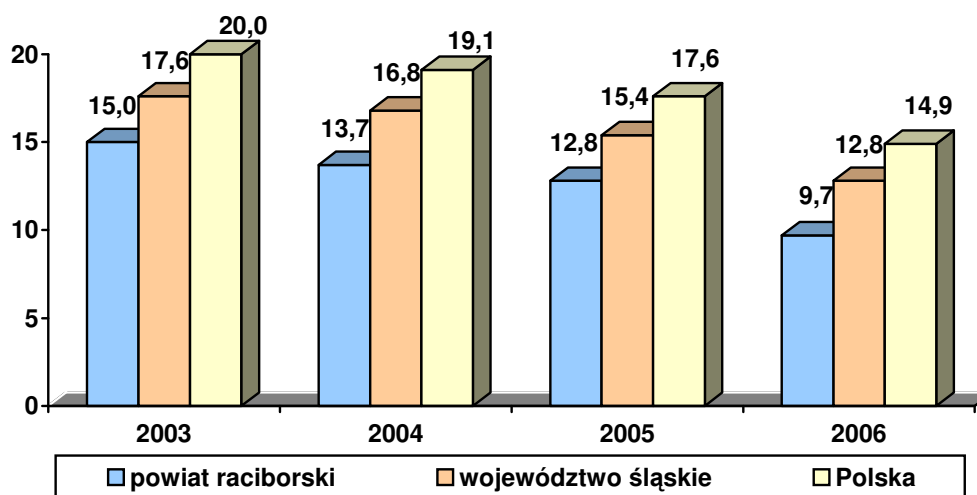
rodziny. W tych okolicznościach pojawia się również groźba przyjmowania przez dzieci negatywnych wzorów osobowych, a w konsekwencji dziedziczenia statusu bezrobotnego.

Wzrost liczby bezrobotnych świadczeniobiorców powoduje przyrost ilości zadań z zakresu pomocy społecznej oraz zwiększenie puli wydatków na udzielanie pomocy. Sytuacja taka wymusza również konieczność dostosowania dotychczasowych form działania do nowych potrzeb. Ponieważ możliwości budżetu państwa i samorządu lokalnego są ograniczone, podstawowego znaczenia w pomocy w wychodzeniu z bezrobocia nabiera praca socjalna, która przyjmuje zróżnicowane formy.

Praca socjalna prowadzona przez pracowników socjalnych to między innymi pomoc w planowaniu nowych koncepcji życia zawodowego, rozbudzanie motywacji do działania ukierunkowanego na zatrudnienie oraz technika kontraktu socjalnego, która pozwala na uzależnienie pomocy – formy, wysokości i okresu wypłacania świadczenia – od aktywności bezrobotnego i jego rodziny.

Niepokojący jest wpływ bezrobocia na zachowania patologiczne. Szczególnie niebezpiecznym zjawiskiem staje się przemoc w rodzinie. Długie pozostawanie bez pracy stymuluje procesy dezintegracji życia rodzinnego. Przymusowa bezczynność zawodowa i nieuregulowany tryb życia wywołują zachowania dewiacyjne, skierowane na rodzinę i lokalne środowisko społeczne. Negatywne emocje związane z sytuacją bezrobocia przenoszone są na najbliższych – ofiarami przemocy i złego traktowania są najczęściej kobiety i dzieci. Długotrwałe bezrobocie, z jego negatywnymi konsekwencjami psychospołecznymi, wymaga stosowania odpowiednich form oddziaływań.

Stopa bezrobocia w powiecie, województwie i kraju w latach 2003-2006

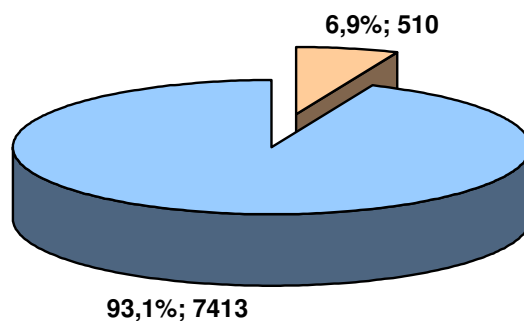

Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

Stopa bezrobocia to procentowy udział liczby bezrobotnych w liczbie cywilnej ludności aktywnej zawodowo, ale bez osób odbywających czynną służbę wojskową oraz pracowników jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego. Analizując powyższy wykres, należy stwierdzić, iż w latach 2003-2006 powiat raciborski charakteryzował się niższą, w stosunku do województwa śląskiego i kraju, stopą bezrobocia. Generalnie w skali całego kraju – z uwagi na poprawę kondycji gospodarki – mamy do czynienia z powolnym zmniejszaniem się stopy bezrobocia.

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Raciborzu na dzień 31 grudnia 2005 roku w gminie Kuźnia Raciborska pozostawało zarejestrowanych 510 bezrobotnych (w tym 208 osób zamieszkujących obszar wiejski). Wśród nich większą liczebnie grupą były kobiety, które stanowiły 338 ogółu bezrobotnych w gminie. Prawo do zasiłku posiadało 36 osób, w tym 18 kobiet. Należy dodać, że poziom bezrobocia odnotowany w statystykach instytucji rynku pracy może być różny od rzeczywistej liczby informującej o osobach pozostających bez pracy.

Bezrobotni i osoby aktywne zawodowo z końcem 2005 roku

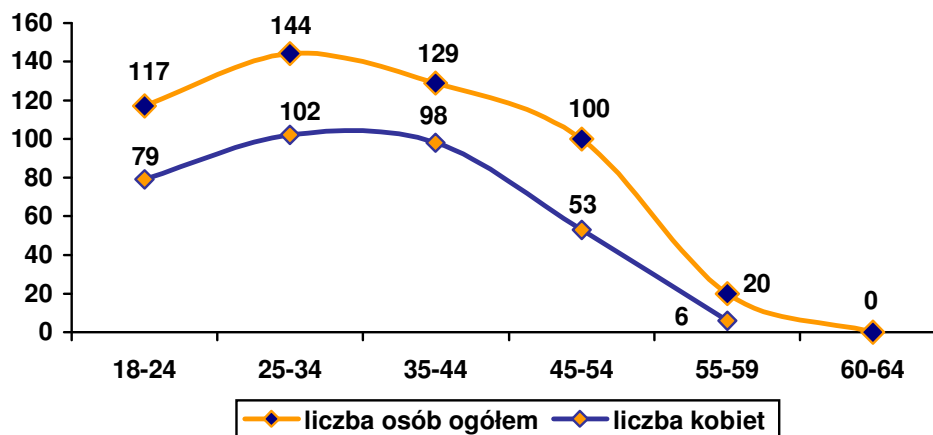

■ bezrobotni ■ osoby aktywne zawodowo pracujące

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Raciborzu.

Spośród 7.923 osób z terenu gminy Kuźnia Raciborska, będących w wieku produkcyjnym, z końcem 2005 roku 510 osób pozostawało bez zatrudnienia.

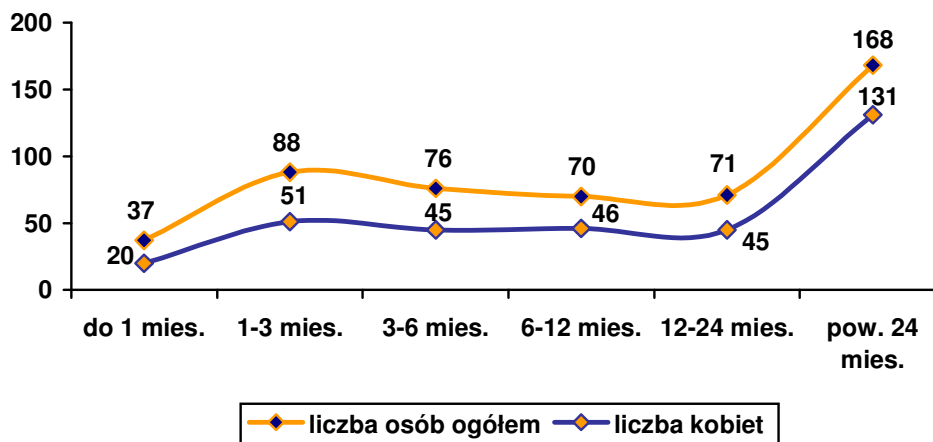
Bezrobotni według wieku w 2005 roku

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Raciborzu.

Z końcem 2005 roku w grupie bezrobotnych stosunkowo dużo było ludzi młodych, często nieposiadających wcześniejszych doświadczeń zawodowych oraz osób w przedziale wiekowym 25-34 lata. Było to porównywalne z sytuacją w kraju. Niepokoiła również liczna grupa osób bezrobotnych w przedziale wiekowym 35-44 lata. Największą liczbę bezrobotnych kobiet wśród ogółu pozostających bez pracy odnotowano w przedziałach wiekowych 35-44, 25-34 i 18-24 lata.

Bezrobotni według czasu pozostawania bez pracy w 2005 roku

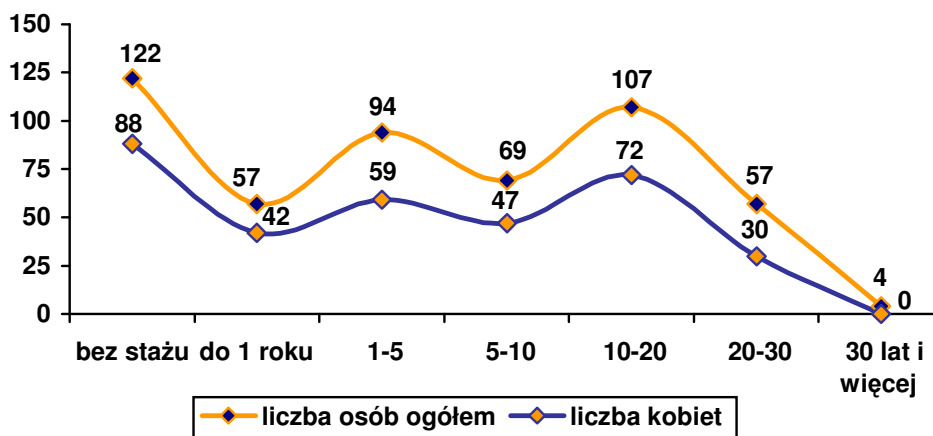

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Raciborzu.

Powrót do pracy jest tym trudniejszy, im dłuższy jest okres pozostawania poza zatrudnieniem, co wyraźnie widać na powyższym zestawieniu. Brak pracy może powodować nieodwracalne szkody nie tylko ekonomiczne, ale przede wszystkim

społeczne, łącznie z daleko idącą demoralizacją i wykluczeniem osób pozostających bez zatrudnienia. Długotrwale bezrobotni, którzy z końcem 2005 roku stanowili najliczniejszą grupę pozostających bez pracy w Gminie, często nie są w stanie samodzielnie wrócić do zatrudnienia, stąd tak ważne w ich przypadku są: poradnictwo zawodowe i praca socjalna.

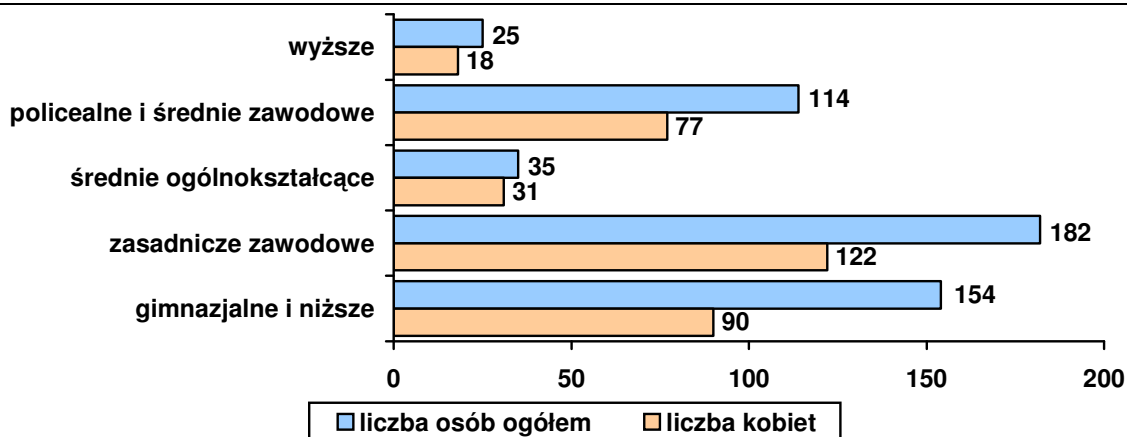
Bezrobotni według stażu pracy w 2005 roku

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Raciborzu.

Staż pracy warunkujący zdobycie doświadczenia zawodowego jest cechą niezwykle pożądaną przez pracodawców. W skali kraju najliczniejszą grupę bezrobotnych stanowią osoby bez stażu lub z niewielkim doświadczeniem zawodowym. W programach aktywizujących osoby bezrobotne należy zwrócić szczególną uwagę na absolwentów, tak by mieli możliwość zdobycia pierwszych doświadczeń zawodowych.

Bezrobotni według wykształcenia z końcem 2005 roku

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Raciborzu.

Z końcem 2005 roku zdecydowanie lepszą sytuację na rynku pracy posiadały osoby z wykształceniem wyższym i średnim ogólnokształcącym; tych w rejestrach bezrobotnych figurowało najmniej. Wraz z malejącym poziomem wykształcenia zwiększał się udział bezrobotnych w rejestrach Powiatowego Urzędu Pracy Zestawiając ten fakt z sytuacją na rynku pracy, należy nadal zachęcać młodzież do zdobywania wykształcenia, natomiast w przypadku osób już bezrobotnych szczególny nacisk należy położyć na szkolenia, doksztalcenie i zmianę kwalifikacji zawodowych.

2.6. KWESTIA UZALEŻNIEŃ

Problemy wynikające z picia alkoholu i zażywania narkotyków stanowią obecnie jedną z poważniejszych kwestii społecznych. Zjawisko to ma istotny wpływ zarówno na poczucie bezpieczeństwa społecznego (wzrasta liczba nieletnich nietrzeźwych sprawców przestępstw, ale również nieletnich nietrzeźwych ofiar), jak również ogólny stan zdrowia populacji, zdolność do konkurencji na coraz bardziej wymagającym rynku pracy, a także na relacje interpersonalne z rówieśnikami i środowiskiem rodzinnym.

Liczba osób uzależnionych od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych jest trudna do ustalenia. Z jednej strony możemy się opierać na danych szacunkowych ustalonych dla populacji, m.in. przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, które prezentuje poniższe zestawienie, z drugiej na danych przedstawianych przez poszczególne instytucje podejmujące kwestie uzależnień w swej działalności statutowej.

		Populacje osób, u których występują różne kategorie problemów alkoholowych			
		W Polsce 38,6 mln	W mieście 100 tys. mieszk.	W mieście 25 tys. mieszk.	W gminie 10 tys. mieszk.
Liczba osób uzależnionych od alkoholu	ok. 2% populacji	ok. 800 tys.	ok. 2.000 osób	ok. 500 osób	ok. 200 osób
Dorośli żyjący w otoczeniu alkoholika (współmałżonkowie, rodzice)	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 4.000 osób	ok. 1.000 osób	ok. 400 osób
Dzieci wychowujące się w rodzinach alkoholików	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 4.000 osób	ok. 1.000 osób	ok. 400 osób
Osoby pijące szkodliwie	5-7% populacji	2-2,5 mln	5.000-7.000 osób	1.250-1.750 osób	ok. 500-700 osób

Ofiary przemocy domowej w rodzinach z problemem alkoholowym	2/3 osób dorosłych oraz 2/3 dzieci z tych rodzin	razem ok. 2 mln osób: dorosłych i dzieci	ok. 5.300 osób: dorosłych i dzieci	ok. 1.330 osób: dorosłych i dzieci	ok. 530 osób: dorosłych i dzieci
---	--	--	------------------------------------	------------------------------------	----------------------------------

Dane szacunkowe Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Definiując problem alkoholizmu, przyjmuje się, że jest to całokształt problemów związanych z używaniem napojów alkoholowych. Rozumie się przez to zarówno upośledzenie decyzji dotyczących rozpoczynania picia alkoholu, jak i polegających na niemożności przerwania picia alkoholu. Problem alkoholizmu rozpatrywany jest w dwóch płaszczyznach:

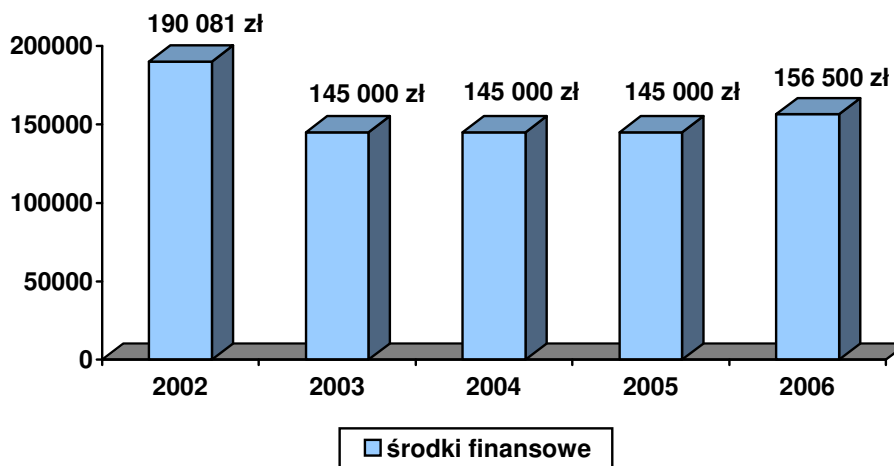
- jako choroba alkoholowa (utrata kontroli picia, niemożność utrzymania się w abstynencji);
- jako zagadnienie spożycia napojów alkoholowych i akceptowanych przez społeczeństwo wzorów picia, co stwarza konieczność poszukiwania alkoholu.

Rozmiary zjawiska uzależnień odnotowane w oficjalnych statystykach różnią się od faktycznego stanu. Najlepiej widać to w sferze odczuć społecznych mieszkańców, którzy bardzo często wskazują na alkoholizm jako poważny problem społeczny. Spośród 319 rodzin objętych pomocą społeczną przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kuźni Raciborskiej w 2005 roku, 49 rodzin liczących 140 osób swą trudną sytuację życiową tłumaczyło problemem alkoholowym. Nie było natomiast uwidocznione używanie narkotyków. W analizowanym okresie z tytułu narkomanii miejscowy Ośrodek nie świadczył pomocy, co jednak nie może być tożsame z twierdzeniem zupełnego braku występowania zjawiska. Dodać bowiem należy, że z badań ankietowych przeprowadzonych przez Stowarzyszenie Pomocy „Arka Noego” w marcu i październiku 2004 roku wynika, iż 26,7% uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych z gminy Kuźnia Raciborska miało kontakt z narkotykami, natomiast 82,4% deklaroowało spożywanie alkoholu.

Aby eliminować niekorzystny wpływ alkoholizmu na społeczność Gminy, konieczne jest prowadzenie działań o charakterze profilaktycznym oraz różnych form promocji zdrowego stylu życia. Ważną rolę odgrywają w tym procesie uchwalane corocznie programy profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz podejmowane przez Gminną Komisję Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w ramach przysługujących jej uprawnień działania.

W 2006 roku Gminna Komisja Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych przyjęła 44 wnioski dotyczące skierowania na leczenie odwykowe osób uzależnionych, z tego 17 osób skierowano na leczenie.

Środki finansowe służące rozwiązywaniu problemów uzależnień w latach 2002-2006

Dane Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Kuźni Raciborskiej.

Wielkość środków przeznaczonych na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych w gminie Kuźnia Raciborska nie zmieniała się na przestrzeni lat 2003-2005 i corocznie wynosiła 145.000 zł. Jedynie w latach 2002 i 2006 wydatki były wyższe i osiągnęły poziom odpowiednio 190.081 i 156.500 zł.

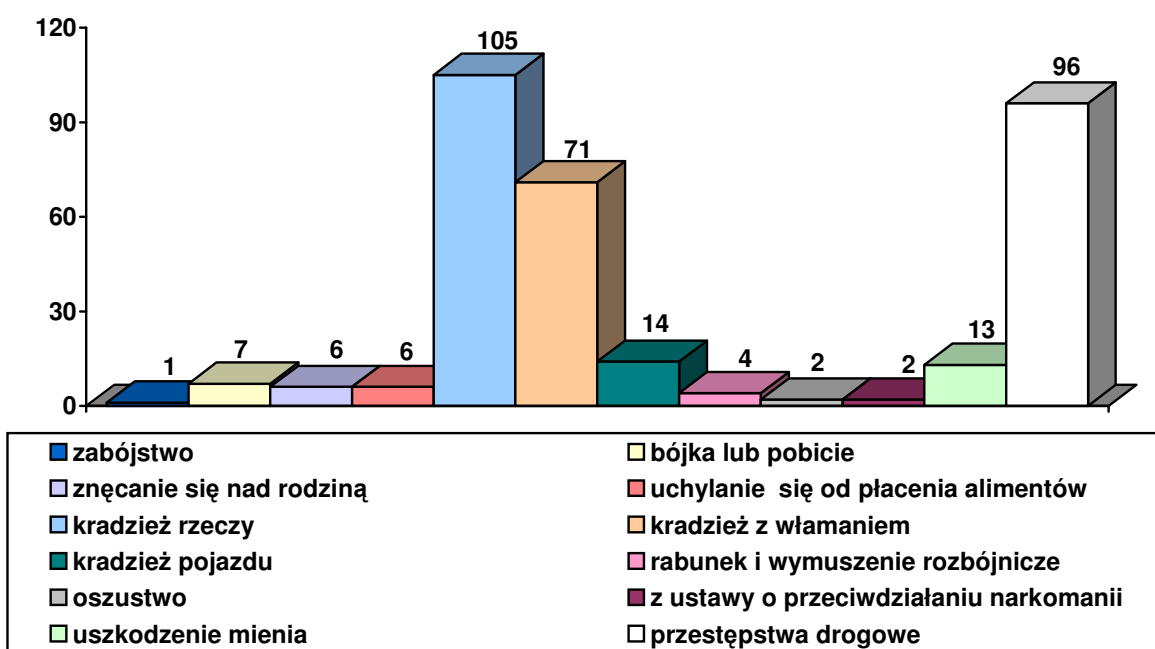
2.7. KWESTIA PRZESTĘPCZOŚCI

Przestępczość jest jednym z tych zjawisk społecznych, które odciskają dotkliwie piętno na funkcjonowaniu lokalnej społeczności. Jest to margines życia społecznego, ale intensywność zdarzeń oraz częstotliwość, z jaką występują, mogą mieć wpływ na formowanie się postaw i zachowań ludzi tworzących społeczność gminy Kuźnia Raciborska.

Należy zaznaczyć, że za stan bezpieczeństwa i porządku publicznego w gminie odpowiadają dwa posterunki policji – w Rudach i Kuźni Raciborskiej, przy czym ten ostatni obejmuje swoim działaniem także sąsiednią gminę Nędza (dane z tego terenu nie zostały uwzględnione).

Z analizy stanu zagrożenia przestępczością za okres 12 miesięcy 2005 roku dokonanej przez Posterunek w Kuźni Raciborskiej wynika, iż wszczęto łącznie 292 postępowania, co w porównaniu do roku 2004 stanowi spadek o 36. W wyniku postępowań stwierdzono 269 przestępstw, ustalając 182 osoby podejrzane, w tym 14 nieletnich sprawców czynów karalnych. Natomiast Posterunek w Rudach wszczął w tym samym okresie 82 postępowania. Aktami oskarżenia zakończono 31 dochodzeń (35 sprawców).

Przestępstwa stwierdzone w 2005 roku w gminie Kuźnia Raciborska przez policjantów z Posterunków Policji w Kuźni Raciborskiej i Rudach

Dane Posterunków Policji w Kuźni Raciborskiej i Rudach.

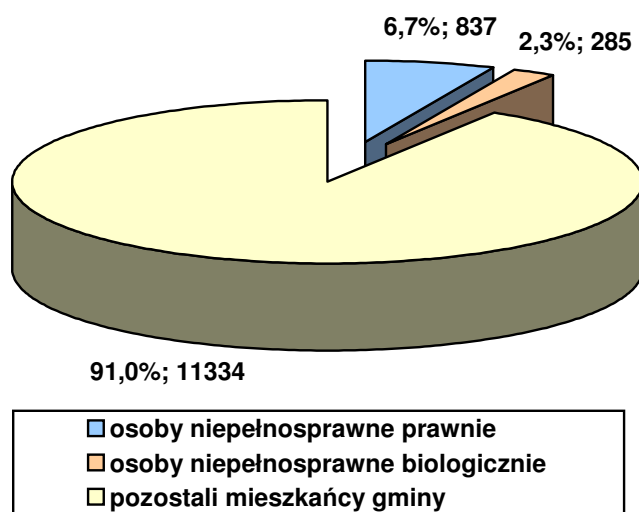
Analizując powyższe zestawienie, należy zauważyć, iż obejmuje ono wybrane kategorie przestępstw stwierdzonych na terenie gminy Kuźnia Raciborska przez funkcjonariuszy z Posterunków Policji w Kuźni Raciborskiej i Rudach. Ze zbiorczej analizy wynika, że najczęściej popełnianymi przestępstwami w roku 2005 były kradzieże rzeczy i kradzieże z włamaniem – ogółem 176 zdarzeń. Na kolejnych miejscach znalazły się przestępstwa drogowe (96 przypadków prowadzenia pojazdu w stanie nietrzeźwości). W analizowanym okresie odnotowano również m.in. 6 przypadków znęcania się nad rodziną i 6 przypadków uchylania się od obowiązku alimentacyjnego. Doszło także do 13 zdarzeń polegających na uszkodzeniu mienia i 14 kradzieży pojazdów.

Jeśli chodzi o bezpieczeństwo w ruchu drogowym, to – jak wynika z danych Posterunku Policji w Kuźni Raciborskiej – w 2005 roku miało miejsce 13 wypadków drogowych, w wyniku których zginęły 2 osoby, a 19 odniosło obrażenia (policjanci w Rudach nie odnotowali natomiast wypadków drogowych). Funkcjonariusze z Kuźni Raciborskiej nałożyli 133 mandaty karne na kwotę 14.140 zł, z czego 37 za wykroczenia drogowe, a 96 za wykroczenia porządkowe. Sporządzili ponadto 39 wniosków do Sądu Rejonowego wobec sprawców zakłócania ładu i porządku publicznego, kradzieży mienia, niszczenia urządzeń użyteczności publicznej.

2.8. KWESTIA NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI

W rozumieniu ustawy o pomocy społecznej niepełnosprawność oznacza stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy, powodujący trwałe lub okresowe utrudnienie, ograniczenie bądź uniemożliwienie samodzielnej egzystencji. Tymczasem obecnie niepełnosprawność jest również rozumiana jako wynik barier społecznych, ekonomicznych oraz fizycznych, jakie jednostka napotyka w środowisku zamieszkania. W związku z tym polityka społeczna powinna promować aktywne działania na wszystkich szczeblach życia społecznego oraz aktywnie wspierać wszelkie działania na rzecz równouprawnienia osób niepełnosprawnych, a także przeciwdziałać ich dyskryminacji i tworzyć mechanizmy wyrównujące szanse życiowe oraz warunki do korzystania z przysługujących im praw.

Osoby niepełnosprawne a ludność gminy w 2002 roku

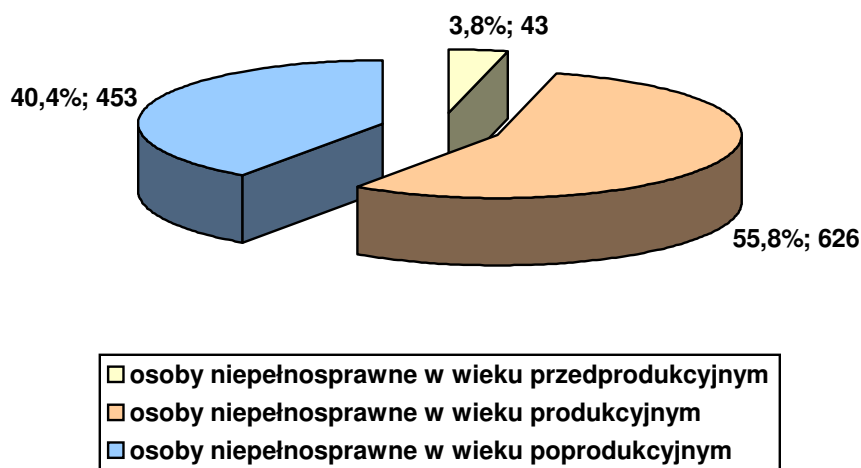

Dane Narodowego Spisu Powszechnego 2002.

W roku 2002 gminę Kuźnia Raciborska zamieszkiwały 1.122 osoby niepełnosprawne (w tym 583 mężczyzn i 539 kobiet), co stanowiło 9% ogółu mieszkańców gminy. Grupa ta była silnie zróżnicowana nie tylko pod względem stopnia niepełnosprawności, ale także wieku, wykształcenia i źródła utrzymania.

W skali całego kraju zdecydowana większość osób niepełnosprawnych – 84% – utrzymuje się głównie ze świadczeń społecznych: rent, emerytur i zasiłków (w 2006 roku z powodu niepełnosprawności z pomocy społecznej w gminie Kuźnia Raciborska skorzystały 352 osoby w 144 rodzinach i była to piąta, co do wielkości, pod względem liczby beneficjentów, przyczyna udzielania wsparcia). Jedynie dla 8% tej populacji główne źródło utrzymania stanowi praca, zaś kolejne 8% pozostaje na utrzymaniu innych osób, nie posiadając własnych środków na przeżycie. Prawie połowa osób niepełnosprawnych legitymuje się, co najwyżej, wykształceniem podstawowym, a to znacznie utrudnia wejście na rynek pracy i utrzymanie zatrudnienia.

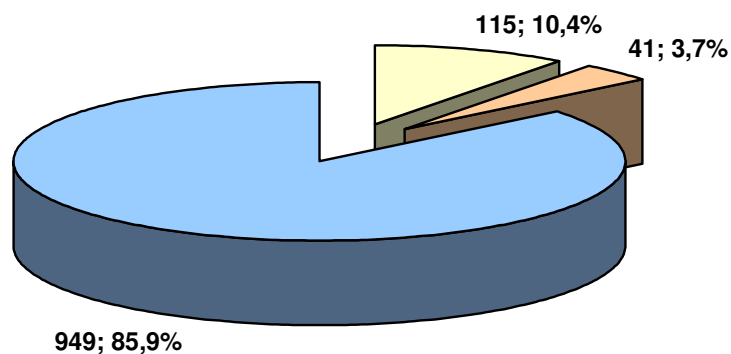
Osoby niepełnosprawne według ekonomicznych grup wieku w 2002 roku

Dane Narodowego Spisu Powszechnego 2002.

W 2002 roku ponad 55% niepełnosprawnych w Gminie było w wieku produkcyjnym (626 osób), co było zjawiskiem wielce niepokojącym. Liczną grupę reprezentowały również osoby w wieku poprodukcyjnym – ogółem 453 osoby. Najmniejszą liczebnie grupę stanowiły dzieci i młodzież – łącznie 43 osoby.

Osoby niepełnosprawne według aktywności ekonomicznej w 2002 roku

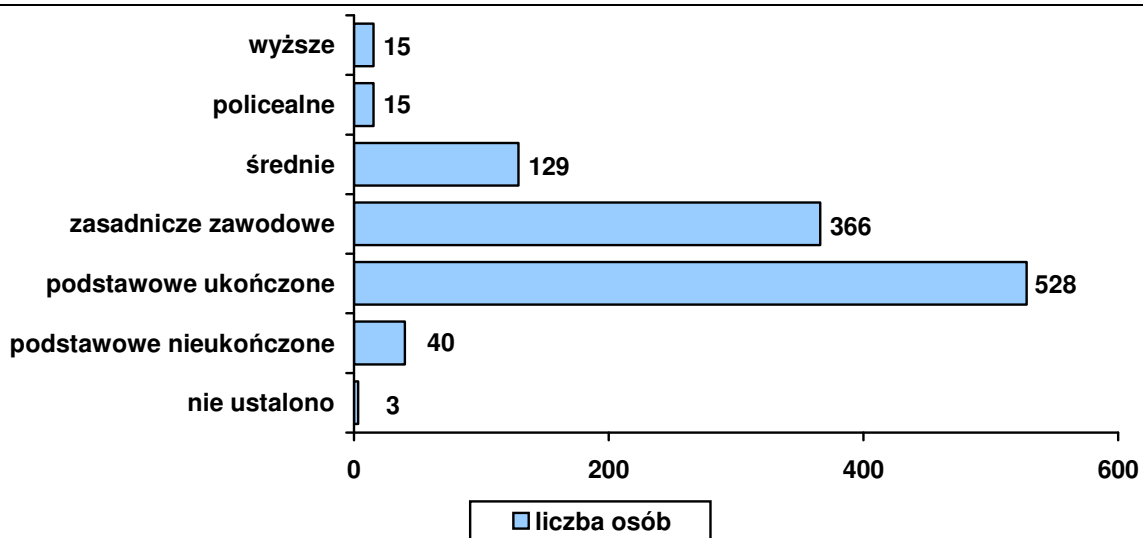
- aktywni zawodowo pracujący
- aktywni zawodowo bezrobotni
- bierni zawodowo (łącznie z osobami w wieku poniżej 15 lat)

Dane Narodowego Spisu Powszechnego 2002.

W 2002 roku zdecydowana większość osób niepełnosprawnych w Gminie była bierna zawodowo – 949 osób. Wśród aktywnych zawodowo zarejestrowano 115 osób pracujących i 41 osób pozostających bez pracy.

Integracja społeczna osób niepełnosprawnych przez pracę stanowi w Polsce bardzo wymagające i trudne do realizacji zadanie. Istnieje wiele czynników wpływających niekorzystnie na zatrudnianie osób niepełnosprawnych. Po stronie podażowej są to (poza relatywnie niskimi kwalifikacjami osób niepełnosprawnych): słabe motywacje i liczne bariery instytucjonalno-infrastrukturalne, a po stronie popytu na pracę: niechęć pracodawców i w konsekwencji znaczny koszt ich motywowania oraz ogólnie trudny rynek pracy, charakteryzujący się słabą dynamiką tworzenia miejsc pracy.

Osoby niepełnosprawne w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia w 2002 r.

Dane Narodowego Spisu Powszechnego 2002.

W 2002 roku najliczniejszą grupę niepełnosprawnych w Gminie stanowiły osoby z wykształceniem podstawowym ukończonym – 528 osób.

Osoby niepełnosprawne są bardzo zróżnicowaną grupą ludzi, w związku z tym konieczna jest polityka, która będzie respektować tę różnorodność. Szczególnej uwagi wymagają osoby o złożonych, wielorakich potrzebach uzależniających je od pomocy innych oraz ich rodziny. Niepełnosprawni są często gorzej wykształceni, co zdecydowanie utrudnia im funkcjonowanie na rynku pracy. Rodziny posiadające niepełnosprawne dzieci wymagają szczególnej uwagi, jeżeli chodzi o ich edukację i społeczne włączanie oraz możliwości rehabilitacyjne.

Szczególnych wysiłków wymaga rehabilitacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych, tj. m.in.: promocja dostępu osób niepełnosprawnych do zatrudnienia oraz budowa systemu wsparcia dla osób chorych psychicznie, których systematycznie przybywa. Wspomniane działania stwarzają możliwość integracji tej grupy osób z pozostałą częścią społeczeństwa. Jednocześnie nadal powinny być konsekwentnie likwidowane bariery architektoniczne, komunikacyjne oraz transportowe, utrudniające osobom niepełnosprawnym funkcjonowanie w społeczeństwie.

2.9. IDENTYFIKACJA NAJWAŻNIEJSZYCH PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH NA TERENIE GMINY KUŹNIA RACIBORSKA

Identyfikacja problemów społecznych jest jednym z najważniejszych elementów każdego postępowania diagnostycznego, mającego określić zasadnicze problemy i ewentualne kierunki ich rozwiązywania. Podstawowym narzędziem badawczym, za pomocą którego identyfikowano problemy społeczne gminy, była ankieta rozesłana do osób mających wpływ na kształt lokalnej polityki społecznej, między innymi reprezentujących wybrane instytucje lokalne, takie jak: ośrodek zdrowia, kościół, szkoła, organizacje pozarządowe, a także do lokalnych przedsiębiorców, pracowników socjalnych MOPS, radnych, mieszkańców gminy.

Z nadesłanych odpowiedzi wyłonił się obraz najistotniejszych kwestii dotyczących lokalną społeczność.

Atuty i potencjał rozwojowy Gminy

Respondenci charakteryzują gminę Kuźnia Raciborska w dwóch płaszczyznach. Pierwsza dotyczy walorów krajobrazowo-przyrodniczych okolicy, druga cech społeczno-obyczajowych mieszkańców. Jeśli chodzi o pierwszy element oceny, to uwidacznia się w niej zadowolenie z położenia Gminy wśród lasów i zieleni, co z kolei wiąże się z podkreślaną w ankietach możliwością dobrego wypoczynku, ze spokojem i ciszą. W tym kontekście wskazuje się też na brak uciążliwego przemysłu i generalnie niski stopień uprzemysłowienia. Natomiast w płaszczyźnie społeczno-obyczajowej akcentuje się zakorzenienie mieszkańców w śląskiej tradycji i czerpanie wzorców z dziedzictwa kulturowego regionu. Docenia się religijność, dobrą współpracę lokalnych władz z Kościołem i konserwatyzm ludności rozumiany bardziej jako czynnik obyczajowy, stabilizujący życie społeczne i nawiązujący do tradycji ojców, niż jako zespół poglądów społeczno-politycznych. Z tych zapatrywań wypływa pochwała małomiasteczkowości, braku anonimowości, silnych sąsiedzkich więzi oraz dbałości o porządek w otoczeniu, które to cechy stanowią remedium na takie negatywne zjawiska trapiące duże aglomeracje jak brutalizacja życia i wzrost przestępczości. W sensie geograficznym życie w małym ośrodku oznacza dla mieszkańców także niewielkie odległości do miejsc pracy.

Słabe strony Gminy

O ile dla części mieszkańców małomiasteczkowa atmosfera jest atutem, o ile inni uważają ją za czynnik negatywny i wskazują na specyficzną mentalność lokalnej społeczności, uskarżając się na brak anonimowości. Wśród słabości gminy Kuźnia Raciborska wymienia się też wiele innych kwestii, ale podstawową jest bezrobocie, które zmusza mieszkańców do zarobkowych wyjazdów za granicę i bywa źródłem patologizacji rodzin (np. alkoholizmu). Wiąże się z tym marginalizacja rodzin oraz zubożenie ludzi na problemy innych.

Mieszkańcy z niepokojem zauważają, że ich uporządkowanemu, tradycyjnemu stylowi życia zagrażają elementy destrukcyjne, do których zaliczają zarówno pojawienie się na kierowniczych stanowiskach osób spoza Gminy (inna mentalność, inne obyczaje), jak i obniżenie się tradycyjnie wysokiego poziomu dbałości o czystość i porządek otoczenia, a także przypadki dewastacji mienia publicznego. Przy okazji omawiania zagadnienia ludności napływowej warto uzupełnić je opinią autorów „Strategii rozwoju gminy Kuźnia Raciborska” o „postępującej asymilacji ludności miejscowej z przybyszami z innych regionów Polski” (s. 12).

Bolączką mieszkańców Gminy jest nie najlepszy transport publiczny w jej obrębie, a także z większymi ośrodkami – np. Gliwicami, Rybnikiem, Kędzierzynom. Kłopoty komunikacyjne (związane także ze złym stanem dróg) są źródłem kolejnego problemu Gminy – utrudnionego dostępu do ośrodków kultury (kino, teatr), imprez kulturalnych i sportowych. Mieszkańcy szukają ich poza Gminą, gdyż miejscową ofertę atrakcyjnych form i miejsc spędzania czasu wolnego uważają za niewystarczającą. Skarżą się też na bariery w dostępie do specjalistycznych usług medycznych. Poważnym zagadnieniem jest również brak odpowiedniej infrastruktury komunalnej na obszarach wiejskich (brak kanalizacji i gazu, zły stan dróg).

O ile powyższe opinie miały swe źródło w ocenach bazujących na doświadczeniu własnym respondentów (odpowiadali na pytanie, co najbardziej przeszkadza im w miejscu zamieszkania), o tyle następne pytanie odnosiło się do ocen bardziej generalnych, bo dotyczących najważniejszych problemów społecznych w gminie.

Najważniejsze problemy społeczne w Gminie

Również z perspektywy oceny sytuacji w Gminie, problem bezrobocia znalazł się wśród najbardziej dotkliwych. Innym negatywnym zjawiskiem jest ubożenie społeczeństwa, które utrwała się i rozszerza, doprowadzając do dziedziczenia biedy.

Ubóstwo wpływa z kolei na obniżania się aspiracji zawodowych i intelektualnych młodzieży. Za najważniejszy problem uznano także emigrację zarobkową, obejmującą m.in. wykształconych młodych ludzi, co w zestawieniu ze zjawiskiem starzenia się społeczności gminy budzi wśród ankietowanych uzasadniony niepokój. Mieszkańcy dostrzegają liczne objawy patologizacji życia, takie jak alkoholizm w rodzinach, demoralizację dzieci i młodzieży, wzrost przestępczości. Wymienione zagadnienia, silnie ze sobą skorelowane, według respondentów z coraz większą intensywnością dotyczą mieszkańców i w niedalekiej przyszłości mogą być jeszcze bardziej odczuwalne. Ponadto znaczna część ankietowanych przypuszcza, że w najbliższym czasie nasilą się tendencje wzrostowe w zakresie pogłębiającego się i długotrwałego bezrobocia, jak i nadużywania alkoholu.

Poważnymi i narastającym problemami, wskazanymi przez respondentów, są również: brak mieszkań, dewastowanie mienia publicznego, agresja i przemoc.

Szczególnie narażone grupy społeczne

Za szczególnie narażonych uznano ludzi bezrobotnych i ich rodziny. Kolejną grupę dotkniętą lokalnymi problemami społecznymi stanowią dzieci i młodzież. Do grona osób narażonych zaliczono również ludzi niepełnosprawnych i młode małżeństwa. Grupę mieszkańców, która odczuwa skutki problemów społecznych, stanowią ponadto rodziny patologiczne, wielodzietne, osoby samotne, stare (emeryci i renciści) oraz dzieci w wieku przedszkolnym.

W kwestii związanej z wyborem odbiorców, do których powinna trafiać pomoc, uznano, iż w pierwszej kolejności wspierać należy rodziny wielodzietne, rodziny dysfunkcyjne, niepełne, niewydolne wychowawczo oraz dzieci i młodzież.

Podmioty pomagające w rozwiązywaniu problemów społecznych

Respondenci, wskazując na osoby i instytucje, które mogą przyczynić się do rozwiązywania lokalnych problemów, zwrócili przede wszystkim uwagę na wiodącą rolę Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej. Zauważyli jednocześnie pozytywne oddziaływanie członków Gminnej Komisji Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, pracowników Policji, Straży Pożarnej, Sądu, Powiatowego Urzędu Pracy, Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej i innych poradni specjalistycznych. Wymieniali ponadto Kościół, Caritas, stowarzyszenie i organizacje pozarządowe, nauczycieli oraz przedsiębiorców tworzących nowe miejsca pracy. Wskazywali na instytucje przyznające

dotacje z UE. Gdyby zaszła taka potrzeba, to właśnie w tych instytucjach poszukiwaliby wsparcia.

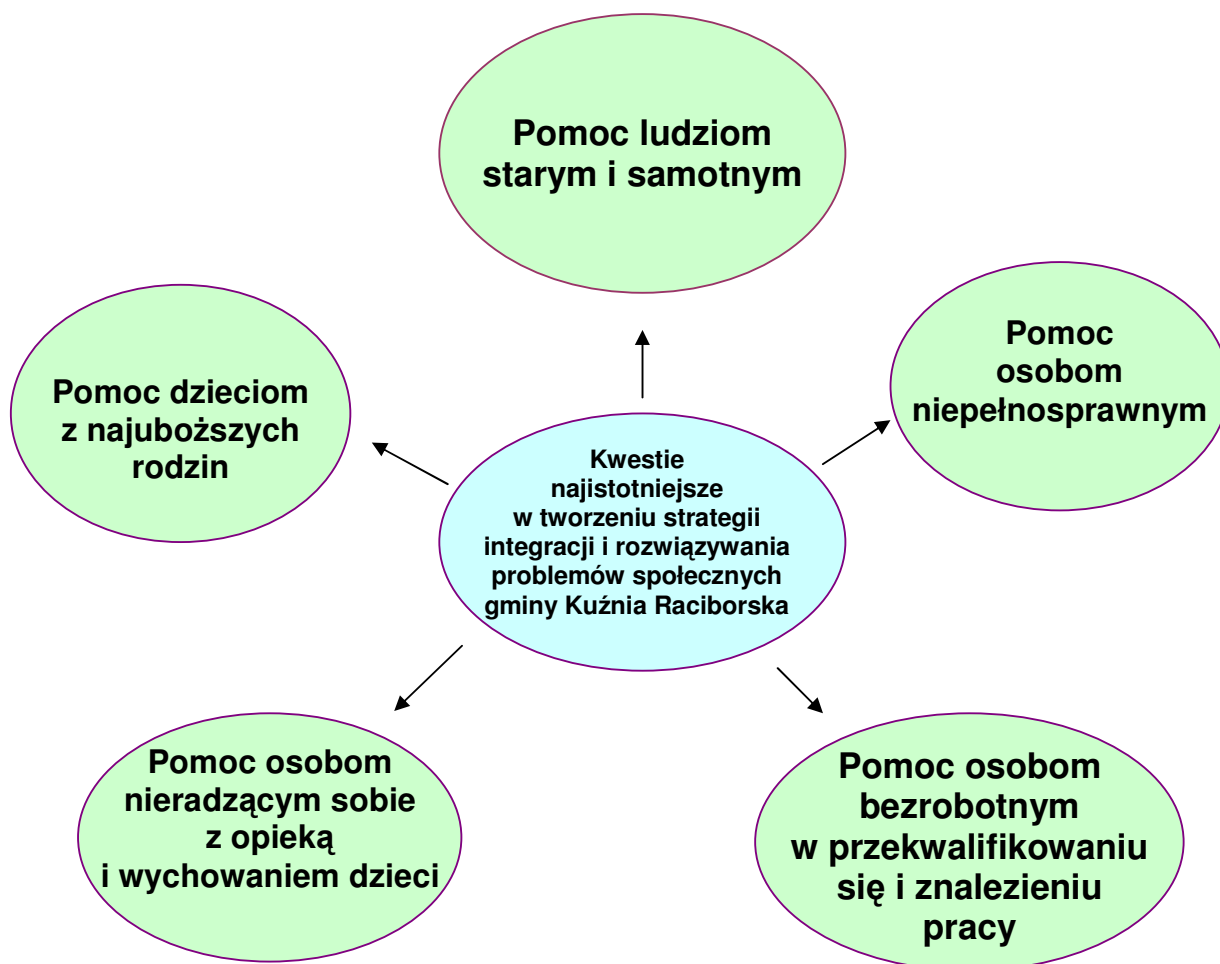
Kwestie uznane za najistotniejsze w tworzeniu strategii

Ankietowani wskazali również problemy, na których powinna skupić się lokalna strategia integracji i rozwiązywania problemów społecznych Gminy. Wybierali pięć najistotniejszych kwestii z zamkniętego katalogu. Przedstawiamy te, które uzyskały największą liczbę wskazań.

Lp.	Kwestie społeczne	Liczba wskazań
1.	Pomoc ludziom starym, samotnym	26
2.	Pomoc dzieciom z rodzin najuboższych	22
3.	Pomoc osobom nieradzącym sobie z opieką i wychowaniem dzieci, zwłaszcza w rodzinach niepełnych i wielodzietnych	19
4	Pomoc osobom niepełnosprawnym	14
5.	Pomoc bezrobotnym w przekwalifikowaniu się i znalezieniu pracy	14

Z powyższego zestawienia wynika rozkład wskazań istniejących kwestii społecznych, które winny stać się przedmiotem szczególnej troski samorządu lokalnego.

Rozkład wskazań istniejących kwestii społecznych na terenie gminy Kuźnia Raciborska

Badania własne Centrum AV.

Ponadto do kwestii ważnych zaliczono leczenie alkoholików, pomoc dzieciom chorym lub upośledzonym, pomoc dla samotnych kobiet w ciąży i matek, które są w trudnej sytuacji życiowej, pomoc ludziom dotkniętym skutkami powodzi lub innymi klęskami żywiołowymi. Należy dodać, iż w prezentowanym zestawieniu pominięto kategorie z najmniejszą liczbą wskazań, tj. pomoc bezdomnym, pomoc dzieciom z domów dziecka, leczenie narkomanów i pomoc uchodźcom – przybyszom z biednych krajów.

2.10. ANALIZA SWOT

Bardzo użyteczną metodą przy określaniu priorytetów rozwojowych jest coraz powszechniej stosowana w pracach nad strategią analiza SWOT. Nazwa SWOT jest akronimem angielskich słów: Strengths (mocne strony), Weaknesses (słabe strony), Opportunities (szanse w otoczeniu), Threats (zagrożenia w otoczeniu). Analiza SWOT jest efektywną metodą identyfikacji słabych i silnych stron organizacji oraz badania szans i zagrożeń, jakie stoją przed organizacją. Analizę tę można z powodzeniem zastosować do dowolnego przedsięwzięcia, włącznie z programowaniem strategicznym.

Wnikliwe opracowanie SWOT jest istotnym etapem procesu planowania strategicznego. Przy właściwym opracowaniu stanowi punkt wyjściowy dla określania celów strategicznych oraz projektów socjalnych.

Analiza SWOT została przygotowana w miejscowym Ośrodku Pomocy Społecznej. Przedstawione poniżej czynniki obejmują:

- **siły** – wewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na sytuację społeczną,
- **słabości** – wewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na sytuację społeczną,
- **szanse** – zewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na realizację celów,
- **zagrożenia** – zewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na realizację celów.

Wynik prac obrazują prezentowane poniżej zestawienia. Dodać należy, że w analizie SWOT odniesiono się wyłącznie do kwestii społecznych.

Kwestia osób bezrobotnych

Mocne strony

- wzrost znaczenia wykształcenia jako wartości,
- odpowiednie przygotowanie pracowników pomocy społecznej do pracy z osobami bezrobotnymi.

Słabe strony

- wysoka skala bezrobocia na terenie Gminy; wysokie bezrobocie długotrwałe zarówno wśród mężczyzn, jak i kobiet,

- występowanie zjawiska dziedziczenia bezrobocia,
- osoby bezrobotne długotrwale, charakteryzując się niskim poziomem wykształcenia, nie podnoszą swoich kwalifikacji,
- nie istnieją organizacje pozarządowe pomagające osobom bezrobotnym.

Szanse

- wzrasta mobilność geograficzna.

Zagrożenia

- wzrost bezrobocia długotrwałego i dziedziczenia bezrobocia,
- rozwój zjawiska wykluczenia społecznego w niektórych grupach społecznych,
- władze lokalne i regionalne nie współpracują z partnerami społecznymi w ramach rozwiązywania problemów osób bezrobotnych i długotrwale bezrobotnych,
- programy dla bezrobotnych długotrwale nie są powiązane z programami rozwoju zasobów ludzkich, przekwalifikowań i reorganizacją,
- nie wzrasta mobilność zawodowa,
- nie wzrasta dostępność kształcenia ustawicznego na obszarach wiejskich,
- istnienie zjawiska osłabienia instytucji rodzinnych w zbiorowościach dotkniętych długotrwałym bezrobociem,
- istnienie zjawiska nielegalnego zatrudnienia.

Kwestie dzieci, młodzieży i rodziny

Mocne strony

- współpraca instytucji zajmujących się problematyką dzieci i młodzieży,
- aktywna działalność pracowników służb społecznych na rzecz pomocy dzieciom i młodzieży,
- wspieranie przez samorząd organizacji pozarządowych i grup nieformalnych pracujących na rzecz dzieci, młodzieży i rodziny oraz prowadzenie działań zapobiegających dysfunkcjom rodziny,
- istnienie placówek resocjalizacyjnych,
- zabezpieczanie dzieciom i młodzieży dostępu do różnorodnych form spędzania czasu wolnego.

Słabe strony

- niedostateczna ilość środków finansowych,

- nieadekwatne do potrzeb zatrudnienie kadry merytorycznej w systemie pomocy społecznej,
- niewłaściwa komunikacja pomiędzy pracownikami sfery rządowej i pozarządowej,
- brak działań w kierunku rozwoju zastępczej opieki rodzinnej nad dziećmi,
- deficyt placówek dla nieletnich i samotnych matek z dziećmi oraz ośrodków wsparcia dla rodzin w kryzysie,
- brak aktywnego poszukiwania środków pozabudżetowych i brak warunków do prowadzenia skutecznej pracy socjalnej,
- niepropagowanie idei wolontariatu na rzecz dzieci i młodzieży.

Szanse

- wzrasta znaczenie organizacji pozarządowych w pracy na rzecz pomocy dzieciom i młodzieży, a także wzrasta świadomość władz samorządowych,
- członkostwo Polski w Unii Europejskiej jest szansą na poprawę polityki społecznej wobec dzieci, młodzieży i rodziny,
- decentralizacja władzy sprzyja udzielaniu pomocy społecznej dzieciom i młodzieży,
- prowadzenie przez szkoły programów profilaktycznych.

Zagrożenia

- występowanie zjawisk: rozpadu więzi społecznych i zaniku kontroli społecznej oraz zagrożeń funkcjonowania rodziny: uzależnień, zjawiska rozpadu więzi rodzinnych, bezrobocie, przemoc w rodzinie i ubóstwo,
- niski poziom współpracy pomiędzy szkołą a rodziną,
- niewystarczająca opieka medyczna w szkołach,
- niski poziom kultury prawnej społeczeństwa,
- brak stabilności prawnej w dziedzinie pomocy społecznej dziecku i rodzinie.

Kwestia osób uzależnionych

Mocne strony

- dobrze przygotowana kadra do pracy z osobami uzależnionymi,
- dysponowanie przez gminę miejscami pobytu dla ofiar przemocy oraz stałymi środkami finansowymi na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych,
- prawidłowe wykorzystywanie środków pochodzących z zezwoleń,

- istnienie organizacji pozarządowych zajmujących się osobami uzależnionymi, z którymi współpracują władze lokalne i regionalne,
- społeczności lokalne włączają się w działania pomocowe,
- wymiana doświadczeń pomiędzy instytucjami i organizacjami działającymi w obszarze uzależnień,
- dobra współpraca z Kościołem.

Słabe strony

- niewłaściwie przygotowana baza lokalowa,
- brak bazy leczenia odwykowego,
- zły przepływ informacji pomiędzy organizacjami działającymi w obszarze uzależnień.

Szanse

- traktowanie uzależnień jako problemu społecznego,
- współpraca fachowców różnych dziedzin na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom,
- brak oznak zmęczenia, bezsilności i bezradności w społeczeństwie.

Zagrożenia

- niemożność sprostaną potrzebom w zakresie uzyskiwania pomocy w dziedzinie uzależnień,
- brak skuteczności i efektywności działań podejmowanych na rzecz osób uzależnionych,
- niedostateczne wykorzystywanie systemu informacji,
- brak systemu wsparcia dla osób i rodzin wymagających specjalistycznej pomocy.

Kwestia ludzi starszych

Mocne strony

- osoby starsze mają dostateczny dostęp do jednostek organizacyjnych pomocy społecznej,
- kadra posiada profesjonalne przygotowanie w świadczeniu pomocy osobom starszym,
- nie wzrasta liczba świadczeniobiorców pomocy społecznej,
- prawidłowy obieg informacji o formach pomocy społecznej,
- wykorzystywanie w pracy opracowań społecznych,
- osoby starsze mają możliwość samorealizacji w organizacjach samopomocowych.

Słabe strony

- nie istnieje określony standard usług dla osób starszych,
- brak własnych opracowań naukowych dotyczących sytuacji ludzi starych,
- niewystarczająca ilość kadry zajmującej się problematyką tych osób,
- niski poziom życia osób starszych; Gmina nie dysponuje małymi formami pomocy społecznej dla osób starszych,
- utrudniony dostęp do domów pomocy społecznej,
- na terenie gminy zwiększa się udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców,
- osoby starsze nie mają możliwości kontynuacji aktywności zawodowej,
- brak działań w celu poprawy sfery technicznej ułatwiającej codzienne życie osób starszych,
- brak ofert pracy dla mieszkańców obszarów wiejskich gminy kończących aktywność zawodową,
- niewykorzystanie pomocy wolontariuszy w dziedzinie pomocy osobom starszym.

Szanse

- nie istnieje problem ujawniających się enklaw starości oraz nie wzrasta patologia społeczna wśród osób starszych,
- system prawny regulujący funkcjonowanie nowych form pomocy społecznej osób starszych jest szansą na poprawę warunków ich życia,
- postęp medycyny wpływa na poprawę sytuacji zdrowotnej osób starszych.

Zagrożenia

- brak szkoleń dla kadry realizującej pomoc osobom starszym,
- brak działań w zakresie uwrażliwiania systemu oświaty na problem osób starszych oraz dostosowywania standardów usług do wymogów Unii Europejskiej,
- wzrasta liczba osób samotnych na terenie gminy,
- infrastruktura nie jest dostosowana do osób starszych,
- brak koordynacji działań podmiotów na rzecz osób starszych,
- niewłaściwe rozpoznanie potrzeb osób starszych,
- migracja ludzi młodych na inne tereny oraz niekorzystne zjawiska demograficzne,
- niesprzyjająca pomocy osobom w III wieku ogólna sytuacja społeczna i finansowa kraju.

Kwestia osób niepełnosprawnych

Słabe strony

- w sferze niepełnosprawności nie funkcjonują organizacje pozarządowe,
- brak przepływu informacji pomiędzy podmiotami pomocowymi,
- środowisko osób niepełnosprawnych nie jest zaangażowane w działalność samopomocy,
- brak działań upowszechniających w środowisku lokalnym pozytywnych wzorców postaw filantropijnych i charytatywnych,
- istnienie barier utrudniających pełen udział osób niepełnosprawnych w życiu społecznym,
- nierównomierna i niewystarczająca oferta pomocy osobom niepełnosprawnym,
- niedostateczna baza rehabilitacyjna i oferta opieki nad osobami niepełnosprawnymi,
- niepełne rozpoznanie liczby osób niepełnosprawnych.

Szanse

- wzrost społecznej akceptacji osób niepełnosprawnych,
- prowadzenie edukacji o rozumieniu potrzeb osób niepełnosprawnych.

Zagrożenia

- nierównomierne korzystanie ze środków pozabudżetowych i pomocowych,
- niesprzyjająca pomocy osobom niepełnosprawnym sytuacja ekonomiczno-gospodarcza kraju,
- brak działań w zakresie upowszechniania w mediach problematyki niepełnosprawności w celu kształtowania pozytywnych postaw,
- nielikwidowanie barier architektonicznych,
- spadek liczby miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych,
- wzrost zapotrzebowania na placówki opieki stacjonarnej oraz usługi opiekuńcze i stacjonarne.

Rozwój kadr i służb pomocowych

Mocne strony

- istnienie wyspecjalizowanej kadry pracowników pomocy społecznej,
- prowadzenie działań socjalnych z rodziną.

Słabe strony

- niewystarczająca pomoc Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w rozwiązywaniu lokalnych problemów społecznych,
- brak pracowników kompleksowo zajmujących się rodzinami z różnymi problemami,
- przeciążenie pracowników socjalnych liczbą zadań,
- brak placówek opiekuńczo-wychowawczych na terenie gminy,
- utrudniony dostęp do placówek oświatowych zajmujących się kształceniem w zakresie usług opiekuńczych.

Szanse

- dobre przygotowanie zawodowe absolwentów szkolnictwa do potrzeb rynku w zakresie służb pomocy społecznej,
- stałe doskonalenie zawodowe pracowników pomocy społecznej,
- istnienie współpracy z jednostkami pomocy społecznej prowadzonymi przez inne podmioty.

Zagrożenia

- niewystarczająca, w stosunku do potrzeb, ilość wykwalifikowanej kadry.

2.11. ZASOBY UMOŻLIWIAJĄCE ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Zasobami umożliwiającymi rozwiązywanie problemów społecznych określamy instytucje znajdujące się na terenie gminy lub obejmujące swym zasięgiem działania jej mieszkańców, które funkcjonują w obszarze polityki społecznej i rozwiązują dane problemy. Są to zarówno jednostki samorządowe, jak i niepubliczne, na przykład organizacje pozarządowe.

2.11.1. INSTYTUCJA SAMORZĄDOWA OFERUJĄCA POMOC I WSPARCIE

Instytucją oferującą pomoc i wsparcie w gminie jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, mieszczący się w Kuźni Raciborskiej przy ul. Powstańców 15. Podmiotem prowadzącym jednostkę jest Urząd Miejski w Kuźni Raciborskiej. Ośrodek realizuje zadania wynikające z ustawy o pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych, m.in. koordynuje rozwiązywanie problemów społecznych w gminie. Oferta jednostki

skierowana jest do mieszkańców gminy, którzy znajdują się w trudnej sytuacji materialno-bytowej i zdrowotnej. Kadre placówki stanowi dyrektor oraz 4 pracowników socjalnych. Uczestniczą oni w licznych formach dokształcania i podnoszenia swoich kwalifikacji, wśród których należy wymienić następujące warsztaty i szkolenia: Rachunkowość budżetowa w OPS, Pomoc społeczna – nowe przepisy prawne, Świadczenia rodzinne i zasiłki z pomocy społecznej, Zamówienia publiczne w OPS, Świadczenia rodzinne – decyzje administracyjne, Postępowanie administracyjne – zmiany w przepisach prawnych – świadczenia rodzinne i pomoc społeczna, Postępowanie z trudnymi klientami w pomocy społecznej

2.11.2. ORGANIZACJE POZARZĄDOWE

W gminie Kuźnia Raciborska funkcjonuje 11 stowarzyszeń oraz 3 parafie Kościoła rzymskokatolickiego i 1 innego wyznania. Pomiędzy sektorem publicznym a pozarządowym istnieje dobry przepływ informacji dotyczący podopiecznych korzystających z pomocy. Samorząd gminy dysponuje uregulowaniami określonymi przez odpowiednie akty prawa miejscowego dotyczące współpracy z organizacjami należącymi do sektora pozarządowego. Skutkuje to podejmowaniem współpracy z tymi organizacjami w zakresie zlecenia realizacji zadań własnych i udzielania wsparcia lokalowego.

Każda społeczność, w której istnieją silne więzi społeczne, winna organizować współpracę między samorządem a organizacjami pozarządowymi, aby współdziałać w kierunku uzupełnienia i usprawnienia instytucjonalnych form pomocy. Poniżej prezentowane są organizacje pozarządowe działające na terenie gminy Kuźnia Raciborska.

ORGANIZACJE POZARZĄDOWE DZIAŁAJĄCE W GMINIE KUŹNIA RACIBORSKA

1. Towarzystwo Przyjaciół Dzieci, Kuźnia Raciborska.
2. Związek Harcerstwa Polskiego, Kuźnia Raciborska.
3. Związek Emerytów Rencistów i Inwalidów, Koło Terenowe w Kuźni Raciborskiej.
4. Związek Emerytów Rencistów i Inwalidów, Koło Terenowe w Turzu.
5. Związek Emerytów Rencistów i Inwalidów, Koło w Siedliskach.
6. Związek Emerytów Rencistów i Inwalidów, Koło Terenowe w Rudach.
7. Związek Kombatantów RP i Byłych Więźniów Politycznych, Kuźnia Raciborska.

8. Polski Związek Wędkarski, Koło w Kuźni Raciborskiej.
9. Polski Związek Hodowców Gołębi Pocztowych, Kuźnia Raciborska.
10. Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Niemców, Koło Terenowe w Kuźni Raciborskiej.
11. Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Niemców, Koło w Turzu.
12. Chrześcijańskie Stowarzyszenie „Jerozolima”, Kuźnia Raciborska.
13. Towarzystwo Miłośników Górnośląskiej Kolejki Wąskotorowej w Rudach.
14. Towarzystwo Miłośników Ziemi Raciborskiej, Kuźnia Raciborska.
15. Ludowy Klub Sportowy „Płomień”, Siedliska.
16. Ludowy Klub Sportowy w Turzu.
17. Ludowy Klub Sportowy w Rudzie Kozielskiej.
18. Ludowy Klub Sportowy „Buk” w Rudach.
19. Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej „Tajfun”, Kuźnia Raciborska.
20. Uczniowski Klub Sportowy „Maxpol” w Kuźni Raciborskiej.
21. Ludowy Klub Sportowy w Jankowicach.
22. Ochotnicza Straż Pożarna w Kuźni Raciborskiej.
23. Ochotnicza Straż Pożarna w Siedliskach.
24. Ochotnicza Straż Pożarna w Budziskach.
25. Ochotnicza Straż Pożarna w Turzu.
26. Ochotnicza Straż Pożarna w Rudzie.
27. Ochotnicza Straż Pożarna w Jankowicach.
28. Ochotnicza Straż Pożarna w Rudzie Kozielskiej.
29. Ochotnicza Straż Pożarna w Rudach.
30. Koło Gospodyń Wiejskich w Jankowicach.
31. Koło Gospodyń Wiejskich w Siedliskach.

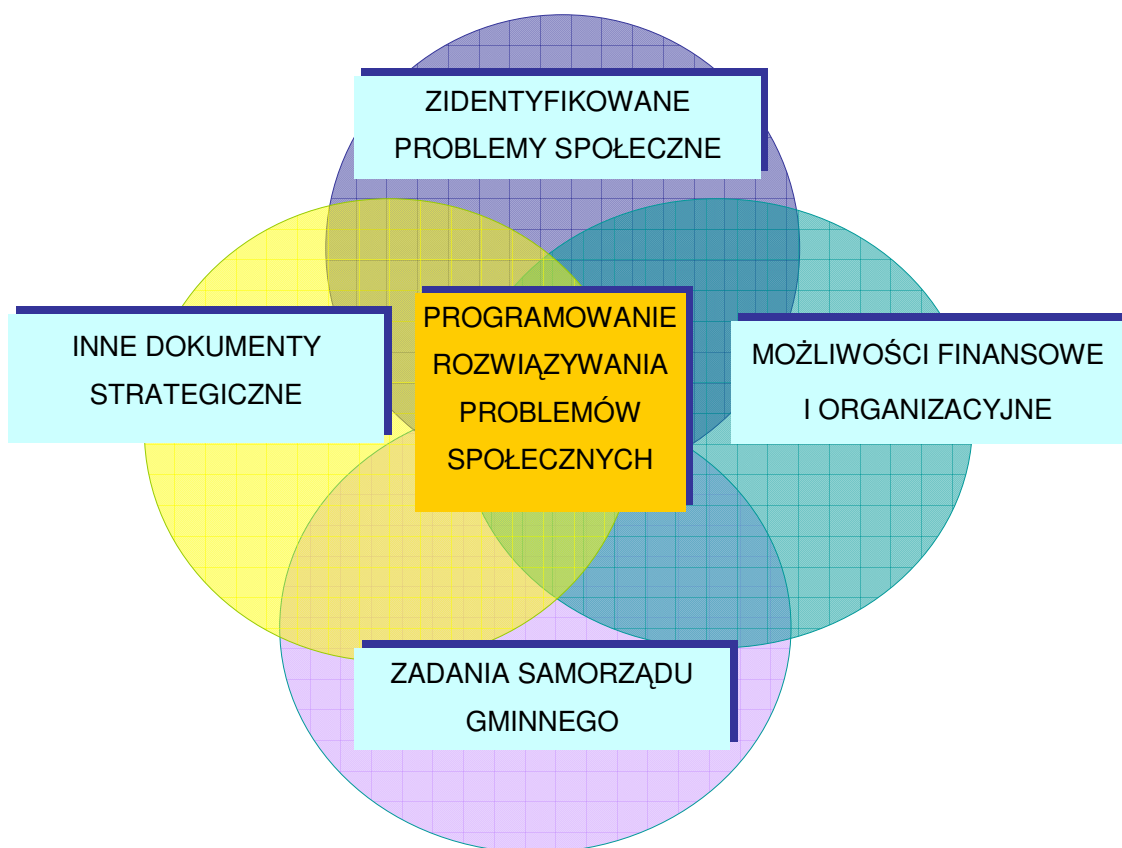
2.12. PODSUMOWANIE CZĘŚCI DIAGNOSTYCZNEJ

Dokonujący diagnozy problemów społecznych na terenie Gminy zespół korzystał z szeregu możliwości, jakie stwarza funkcjonowanie jednostek organizacyjnych samorządu terytorialnego, jednostek pozarządowych oraz instytucji współdziałających w szeroko rozumianym obszarze polityki społecznej. Nie poprzestając na analizie źródeł zastanych, którymi dysponują Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Powiatowy Urząd Pracy, Policja i inne instytucje, korzystano obficie z bardzo wskazanych przy

sporządzaniu analiz diagnostycznych źródeł wywołanych, tj. badań ankietowych i analizy SWOT.

Sumując uzyskane informacje i nakładając wyniki diagnozy na zakres możliwości kompetencyjnych samorządu, możemy wskazać najważniejsze obszary problemowe, których rozwiązanie powinno stać się przedmiotem działań samorządu lokalnego, a jest treścią części programowej niniejszego dokumentu. Zespół przygotowujący dokument uznał, że obszarami problemowymi, dla których należy zaprogramować działania, są w pierwszej kolejności kwestie dotyczące osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, a wśród nich grupy najbardziej narażone na marginalizację, tj. osoby ubogie, stare oraz niepełnosprawne. Równie ważna jest rodzina, którą należy wzmocnić tak, by w skuteczniejszy sposób mogła opierać się kryzysom powodowanym przez czynniki i kwestie zewnętrzne, takie jak np. bezrobocie czy też czynniki wewnętrzne powodujące rozpad pożycia, np. problem alkoholowy. W pośredni sposób na funkcjonowanie lokalnej społeczności wpływa również kondycja i działalność organizacji pozarządowych. Tworząc politykę społeczną na poziomie lokalnym zgodnie z zasadami pomocniczości i partycypacji społecznej, nie sposób nie dostrzec tych kwestii w dokumencie programowym i wskazać dla nich właściwych możliwości rozwoju. W dalszej części niniejszego dokumentu zaprezentowano najważniejsze dla Gminy Kuźnia Raciborska kwestie problemowe, których rozwiązywanie powinno być przedmiotem szczególnej troski ze strony instytucji miejskich i ich społecznych partnerów.

ZWIĄZEK ZIDENTYFIKOWANYCH PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH Z PROGRAMOWANIEM DZIAŁAŃ

Powyższy wykres przedstawia związek zidentyfikowanych w procesie badawczym problemów społecznych z czynnikami, które należy brać pod uwagę w programowaniu działań służących rozwiązywaniu problemów społecznych środowiska lokalnego. Oczywiście wpływ poszczególnych czynników jest złożony i niejednorodny. Największe znaczenie przy projektowaniu działań mają możliwości kompetencyjne samorządu lokalnego oraz warunki finansowe, nieco mniejsze, choć także istotne, inne dokumenty strategiczne omówione w części wstępnej.

3. CZĘŚĆ PROGRAMOWA

W tej części dokumentu przedstawiono najistotniejsze założenia polityki społecznej gminy na najbliższe lata. Zostały one ujęte w formie misji, celów strategicznych, celów szczegółowych i kierunków działań.

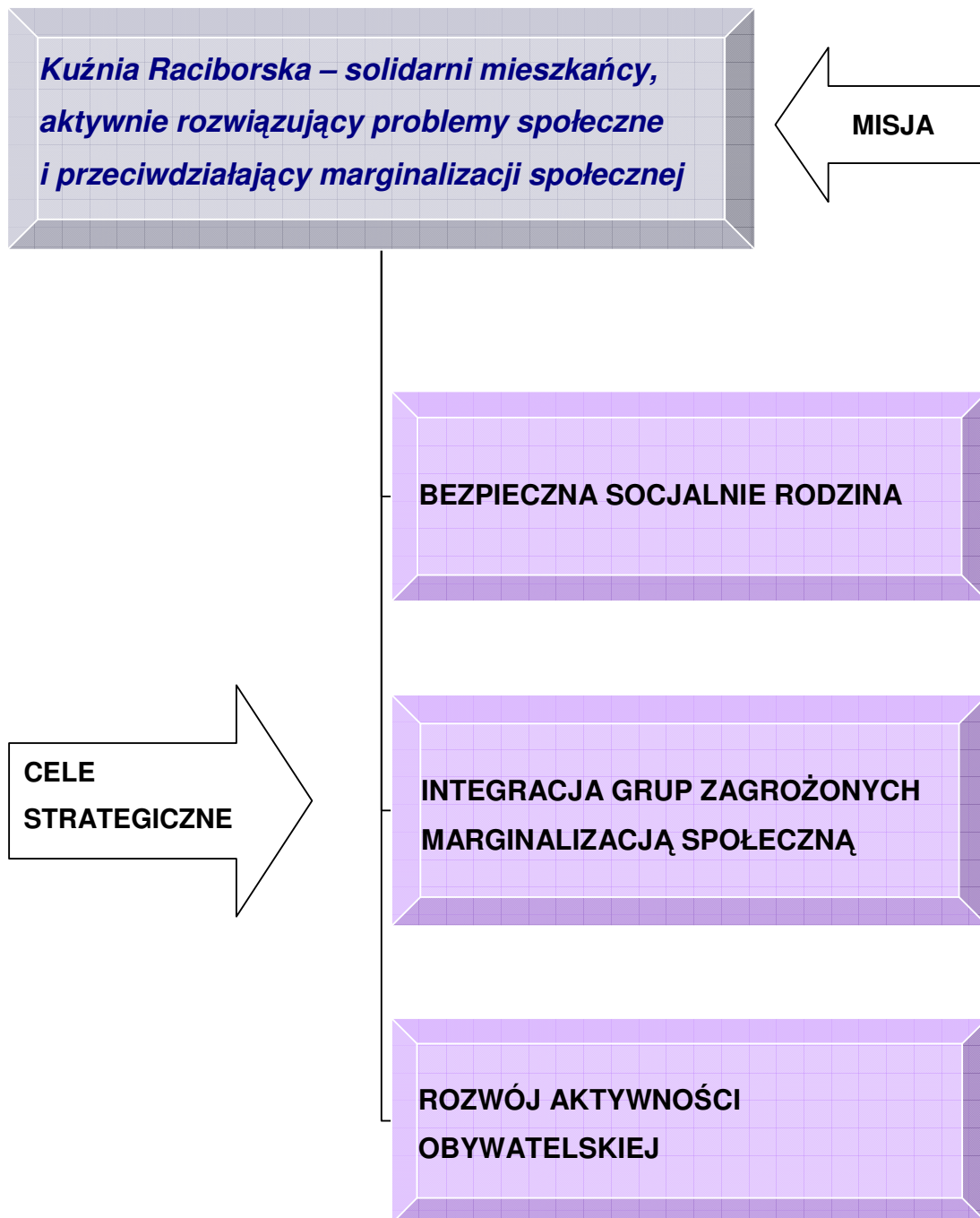

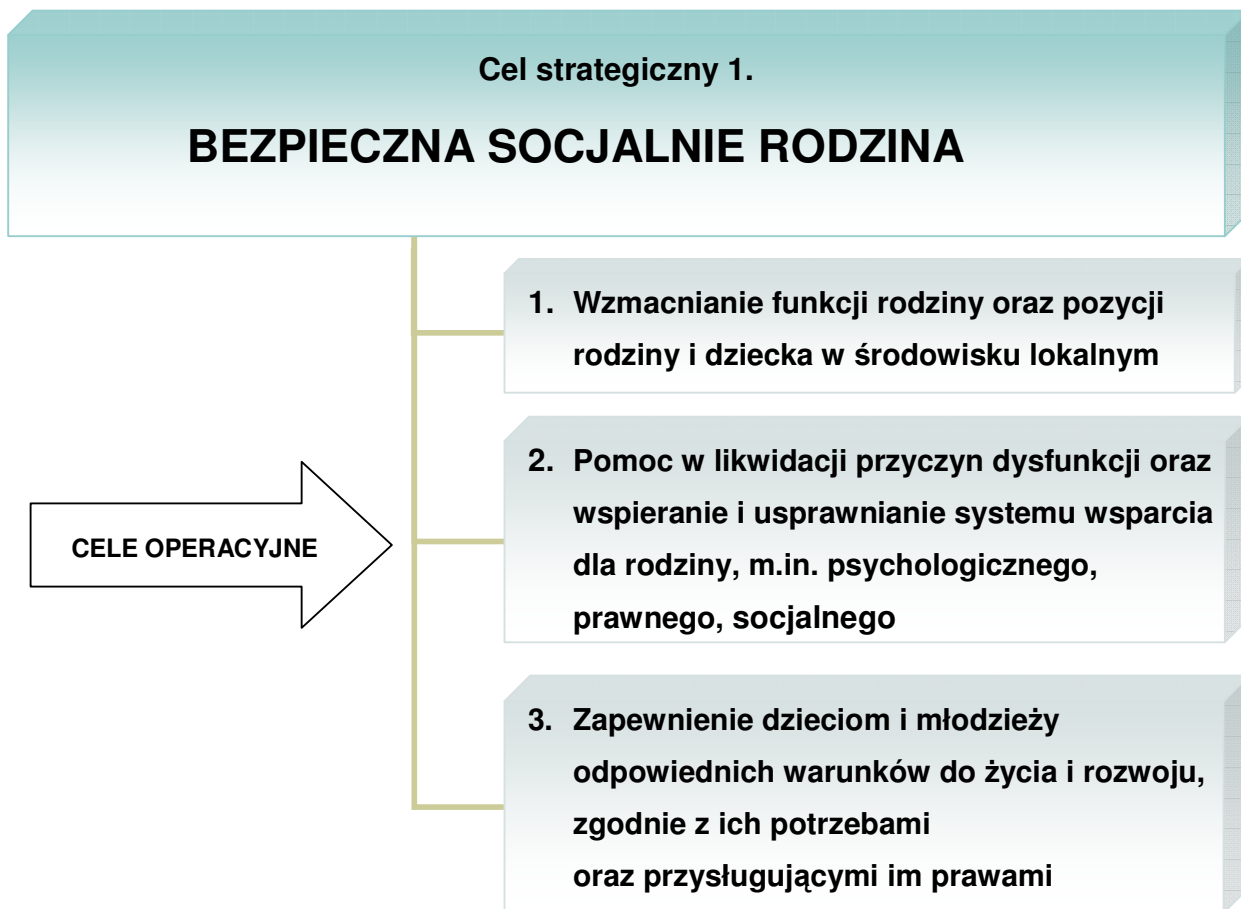
3.1. MISJA

***Kuźnia Raciborska – solidarni mieszkańcy,
aktywnie rozwiązujący problemy społeczne
i przeciwdziałający marginalizacji społecznej***

3.2. CELE STRATEGICZNE, OPERACYJNE, KIERUNKI DZIAŁAŃ

Kierunki działań do celu operacyjnego 1.

1. Ochrona rodziny przez tworzenie i rozwijanie poradnictwa i systemu wsparcia.
2. Podnoszenie jakości i dostępności realizowanego systemu świadczeń rodzinnych.
3. Włączenie rodziców do współpracy z placówkami oświatowymi i wychowawczymi w procesach edukacyjnych i wychowawczych m.in. poprzez: promowanie aktywnych postaw społecznych celem zwiększenia uczestnictwa rodziców w przedsięwzięciach poszczególnych placówek.
4. Rozwój sieci placówek edukacyjnych i kulturalnych dla dzieci i młodzieży, m.in.: zwiększenie dostępności bazy już istniejącej, organizacja czasu wolnego (boiska, miejsca zabaw, kluby, zajęcia pozalekcyjne).

Kierunki działań do celu operacyjnego 2.

1. Wspieranie materialne rodzin z systemu pomocy społecznej.
2. Zintensyfikowanie i rozwój form pracy socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem

- dzieci ze środowisk niewydolnych wychowawczo.
3. Organizowanie dostępu do świadczeń i usług psychologiczno-pedagogicznych i prawnych, w zwalczaniu dysfunkcji rodziny.
  4. Włączenie organizacji pozarządowych do aktywnego działania na rzecz ograniczenia i likwidowania przyczyn dysfunkcji w rodzinie.

Kierunki działań do celu operacyjnego 3.

1. Zabezpieczenie potrzeb bytowych dzieci i młodzieży z rodzin ubogich:
  - organizowanie i finansowanie dożywiania w trakcie nauki w szkole,
  - zapewnienie odzieży, wyposażenia w artykuły szkolne,
  - organizowanie i finansowanie wypoczynku letniego i zimowego,
  - organizowanie akcji charytatywnych dla pozyskiwania środków na pomoc dzieciom.
2. Szkolenie i podnoszenie kwalifikacji kadry specjalistów do pracy z rodziną i dziećmi.
3. Tworzenie interdyscyplinarnych zespołów specjalistów do spraw interwencji w sytuacjach zagrażających dzieciom i młodzieży.
4. Rozwój nowych form działań osłonowo-aktywizujących na rzecz dzieci i młodzieży niepełnosprawnej.
5. Opracowywanie i realizacja programów specjalnych na rzecz dziecka i rodziny.

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań:

Rada Miejska, Jednostki Organizacyjne Samorządu Gminnego, Szkoły, Jednostki Organizacyjne Pomocy Społecznej.

Środki finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

Kierunki działań do celu operacyjnego 1.

1. Zmniejszanie skutków ubóstwa poprzez systematyczną pomoc rzeczową i finansową, realizowaną przez MOPS i współpracujące z nim organizacje pozarządowe.
2. Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie organizowania robót publicznych, prac interwencyjnych, zatrudnienia wspieranego.
3. Systematyczne doszkąłcanie pracowników socjalnych w zakresie wdrażania nowych instrumentów w pracy socjalnej – kontraktu socjalnego.
4. Aktywna współpraca z organizacjami pozarządowymi, działającymi w obszarze i na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.
5. Zapewnienie schronienia osobom go pozbawionym, m.in. poprzez współpracę z organizacjami pozarządowymi w zakresie pomocy dla osób bezdomnych.
6. Rozwój sieci mieszkań socjalnych z wykorzystaniem istniejących obiektów.

Kierunki działań do celu operacyjnego 2.

1. Rozwijanie stałej współpracy jednostek Urzędu Miejskiego, organizacji pozarządowych i Powiatowego Urzędu Pracy w zakresie monitorowania zjawiska bezrobocia.
2. Objęcie szczególną pomocą osób długotrwale bezrobotnych, (poradnictwo, grupy wsparcia) oraz udzielanie wsparcia w zmianie kwalifikacji, kształceniu, w szczególności poprzez zapewnienie dostępu do odpowiednich źródeł informacji.
3. Tworzenie sprzyjającego klimatu dla potencjalnych inwestorów tworzących nowe miejsca pracy, m.in. poprzez opracowanie i wdrożenie systemu dogodnych ulg podatkowych z tytułu podejmowania pozarolniczej działalności gospodarczej.
4. Współdziałanie w programach realizowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego przez instytucje rynku pracy.
5. Bieżący monitoring ofert programowych i ewentualne opracowanie projektów mających na celu rozwiązywanie problemu bezrobocia, w szczególności wśród kobiet i osób długotrwale bezrobotnych.

Kierunki działań do celu operacyjnego 3.

1. Prowadzenie działań zmierzających do ograniczania spożycia napojów alkoholowych.
2. Promowanie zmiany zachowań i postaw mieszkańców wobec używek.
3. Budowanie skutecznych form kontroli prawnej i społecznej w stosunku do osób łamiących prawo w tym zakresie.
4. Budowa międzyinstytucjonalnych koalicji służących rozwiązywaniu kwestii uzależnień.
5. Zwiększenie skuteczności i dostępności leczenia i terapii osobom uzależnionym i współuzależnionym w zakresie nowoczesnych strategii i metod oraz wzmacnianie efektów leczenia.
6. Opracowanie i realizacja Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych – co roku.
7. Przeciwdziałanie przemocy domowej i zaniedbaniom w rodzinach dotkniętych problemem uzależnień:
  - systematyczna diagnoza problemu,

- rozwój i wdrażanie niebieskiej karty,
- działania interwencyjne dla ofiar przemocy,
- wdrażanie programów pracy ze sprawcami przemocy,
- opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy.

Kierunki działań do celu operacyjnego 4.

1. Systematyczny monitoring i analiza potrzeb mieszkańców w wieku poprodukcyjnym.
2. Rozwijanie systemu pomocy seniorom w ich środowisku zamieszkania, m.in. poprzez organizację Dziennego Domu Pobytu.
3. Doradztwo i zachęcanie do rozwoju małych form pomocy dla osób starych, jak rodzinne domy pomocy społecznej.
4. Szkolenie profesjonalnych kadr zajmujących się opieką środowiskową.
5. Współpraca z jednostkami ochrony zdrowia w zakresie rozszerzenia oferty pielęgnacyjno-opiekuńczej.
6. Zwiększenie udziału organizacji pozarządowych w realizacji programów dla osób starszych.
7. Podnoszenie jakości usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi.
8. Umożliwienie osobom niepełnosprawnym aktywnego udziału w działalności sportowej i kulturalnej.

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań:

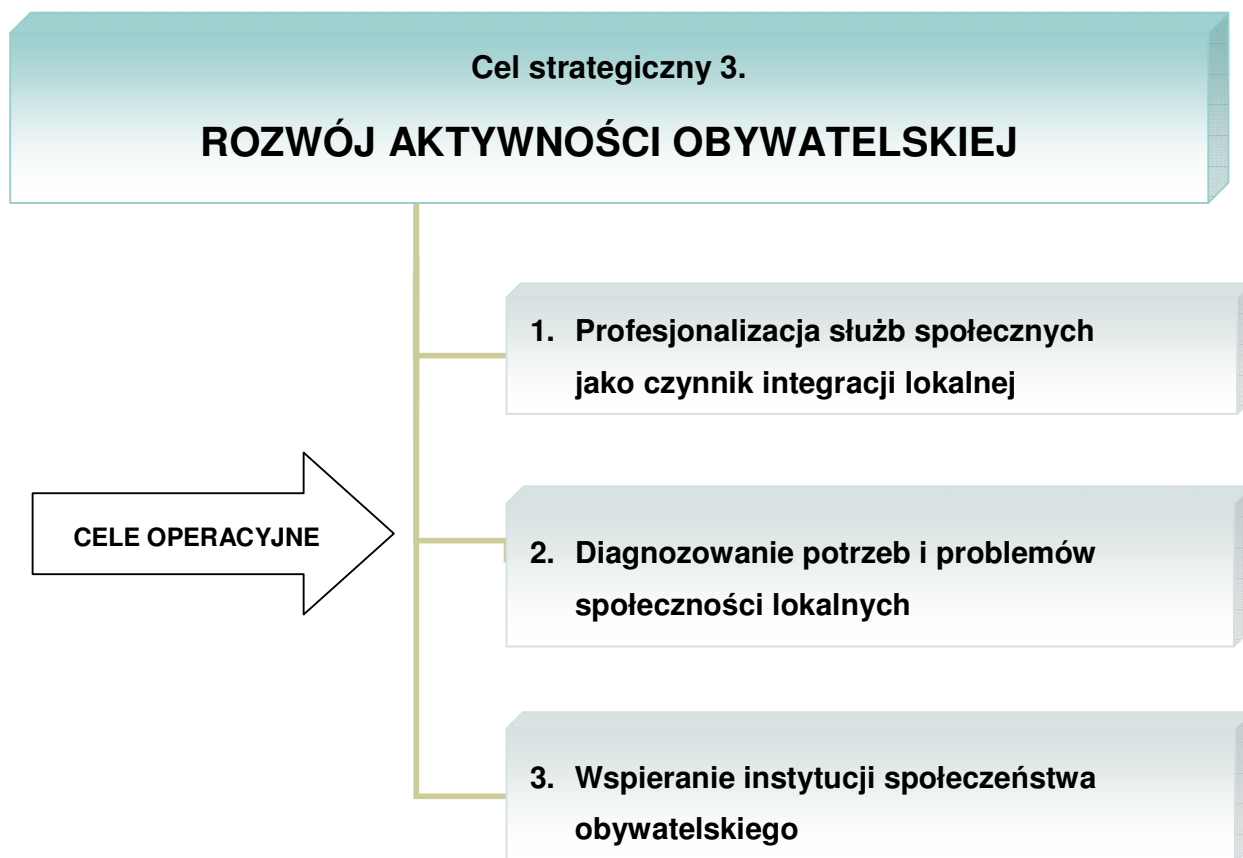
Rada Miejska, Jednostki Organizacyjne Samorządu Gminnego, Szkoły, Jednostki Organizacyjne Pomocy Społecznej, Komisja Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Środki finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego, Policja.

Kierunki działań do celu operacyjnego 1.

1. Wzmocnienie roli pracownika socjalnego jako profesjonalisty działającego na rzecz pełniejszej integracji społecznej osób ubogich i wykluczonych społecznie.
2. Systematyczne doszkadzanie pracowników socjalnych.
3. Motywowanie pracowników socjalnych do zdobycia specjalizacji w zawodzie.

Kierunki działań do celu operacyjnego 2.

1. Systematyczna diagnoza i monitoring istniejących problemów społecznych.
2. Wspomaganie inicjatyw społecznych i inspirowanie rozwoju idei samopomocy; mobilizowanie organizacji pozarządowych do podjęcia lub wzmożenia działalności na rzecz społeczności lokalnej.

Kierunki działań do celu operacyjnego 3.

1. Aktywna współpraca z organizacjami pozarządowymi.
2. Rozwój wolontariatu – podjęcie działań w kierunku utworzenia centrum wolontariatu.
3. Wspieranie organizacyjne, prawne i lokalowe powstających organizacji pozarządowych oraz świadczenie poradnictwa dla organizacji pozarządowych w zakresie pozyskiwania grantów i dotacji, środków finansowych z innych źródeł niż samorządowe.
4. Zwiększenie koordynacji działań organizacji pozarządowych już działających na terenie gminy poprzez:
  - systematyczny przepływ informacji o podejmowanych inicjatywach,
  - regularne spotkania,
  - wymianę doświadczeń.

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań:

Rada Miejska, Jednostki Organizacyjne Samorządu Gminnego, Szkoły, Jednostki Organizacyjne Pomocy Społecznej.

Środki finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

3.3. MONITORING I WDRAŻANIE STRATEGII

3.3.1. MONITORING I EWALUACJA

Monitoring i ewaluacja zapisów strategicznych polegają na systematycznej ocenie realizowanych działań oraz modyfikacji kierunków działania w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą pojawić się poprzez zmianę regulacji prawnych czy też narastanie poszczególnych dolegliwości społecznych. Całościowa ocena wymaga odpowiedzi na pytania o zgodność ocenianej polityki z przyjętymi wartościami i zasadami. Ewaluacja jest działalnością z natury normatywną, gdyż z jednej strony wykorzystuje się w niej istniejące normy, z drugiej zaś w jej wyniku mogą pojawić się propozycje wprowadzenia nowych norm i procedur. Jest także działalnością instrumentalną, ponieważ jej podstawowym celem jest dostarczenie podmiotom polityki społecznej praktycznej wiedzy potrzebnej przy podejmowaniu decyzji.

Elementami skutecznego monitoringu i ewaluacji będą przede wszystkim:

- **Zespół wdrażający strategię.**

Zespół powinien zostać powołany przez burmistrza odrębnym zarządzeniem, a w jego skład mogą wejść m.in.: zastępca burmistrza, dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz inne osoby wskazane przez burmistrza.

- **Roczna ocena wdrażania strategii.**

Zespół wdrażający strategię winien się zbierać przynajmniej raz w roku i ocenić poziom wdrażania poszczególnych celów i kierunków działań. Zespół swoją ocenę powinien przekazać burmistrzowi i radzie, sugerując przyjęcie proponowanych rozwiązań, np. programów celowych.

3.3.2. WSKAŹNIKI STOPNIA EFEKTYWNOŚCI REALIZACJI STRATEGII

W obszarze polityki społecznej dysponujemy stosunkowo szeroką gamą wskaźników społecznych, za pomocą których możemy skutecznie oceniać poziom wdrażanych w wybranym sektorze zmian. Zespół wdrażający strategię będzie mógł korzystać z szerokiego wachlarza wskaźników odzwierciedlających ważne wartości zakładane do osiągnięcia i ukierunkowujące proces rozwoju.

- W obszarze dotyczącym ludności:
  - przyrost naturalny na 1.000 osób,

- saldo migracji na 1.000 osób.
- W obszarze dotyczącym rynku pracy:
  - udział zarejestrowanych bezrobotnych w ogólnej liczbie czynnych zawodowo,
  - udział bezrobotnych do 30. roku życia w ogólnej liczbie bezrobotnych,
  - liczba poszukujących pracy na jedno wolne miejsce pracy.
- W obszarze dotyczącym dochodów i wydatków ludności:
  - dochody do dyspozycji gospodarstw domowych,
  - dochody na 1 osobę w podstawowych typach gospodarstw domowych,
  - odsetek osób żyjących w ubóstwie,
  - głębokość ubóstwa,
  - udział gospodarstw domowych oceniających swoją sytuację jako złą lub bardzo złą.
- W obszarze dotyczącym oświaty i wykształcenia:
  - liczba ludności z wykształceniem wyższym na 1.000 osób w wieku 25 lat i więcej,
  - liczba ludności z wykształceniem co najmniej średnim na 1.000 osób w wieku 20 lat i więcej.

Dodajmy, że istnieją również wskaźniki – instrumenty polityki społecznej, za pomocą których cele mogą być osiągnięte lub które mogą wspomagać procesy osiągania celów. Są to m.in. procentowe udziały:

- osób dotkniętych problemami alkoholowymi korzystających z pomocy w tym zakresie w ogóle osób dotkniętych tymi problemami,
- osób dotkniętych problemami alkoholowymi należących do klubów AA itp. w ogóle osób dotkniętych tymi problemami,
- młodzieży wyedukowanej w zakresie zagrożeń alkoholowych w ogóle młodzieży,
- młodzieży wyedukowanej w zakresie zagrożeń związanych z narkotykami w ogóle młodzieży,
- osób dotkniętych problemami narkomanii korzystających z pomocy w tym zakresie w ogóle osób dotkniętych tymi problemami,
- osób dotkniętych problemami ubóstwa korzystających z pomocy w tym zakresie w ogóle osób dotkniętych tymi problemami,

- osób dotkniętych problemami dotyczącymi niepełnosprawności korzystających z pomocy w tym zakresie w ogóle osób dotkniętych tymi problemami.

Powyższe wskaźniki są w większości dostępne w zbiorach statystyki publicznej oraz w zasobach informacyjnych instytucji zajmujących się pomocą społeczną. Część danych może być zbierana okresowo poprzez badania ankietowe wśród mieszkańców gminy oraz w kluczowych dla rozwiązywania problemów społecznych instytucjach.

Ostateczny kształt systemu monitoringu powinien zostać skorelowany z projektami, które będą realizowane w ramach strategii. Najpowszechniej wskaźniki lokalnej efektywności osiągniętych celów są pogrupowane wokół najważniejszych obszarów realizacyjnych strategii i odnoszą się do poszczególnych zagadnień. Podstawowymi wskaźnikami, jakie mogą być przyjęte dla pomiaru efektywności wdrażania strategii, są wskaźniki ekonomiczne i społeczne.

- **Ekonomiczne:** stopień poniesionych nakładów, koszty jednostkowe uzyskania efektu, ilość środków finansowych przeznaczonych na realizację danego projektu.
- **Społeczne:** liczba programów i projektów socjalnych zrealizowanych w odniesieniu do poszczególnych celów strategicznych, liczba uczestników szkoleń i warsztatów, ocena wartości merytorycznej realizowanych projektów, inicjatywy społeczne w obszarze aktywizacji i integracji społecznej, liczba osób usamodzielnionych.

3.3.3. CECHY PROGRAMÓW I PROJEKTÓW

Strategia integracji i rozwiązywania problemów społecznych będzie skuteczna, o ile przedstawiciele samorządu lokalnego znajdą zasoby umożliwiające budowę i realizację programów celowych zgodnych z przyjętymi kierunkami działań. Programy można realizować w okresach rocznych, dłuższych lub krótszych, w zależności od charakteru danego projektu. Przy budowie projektów znaczenie będą miały środki, które Rada Miejska rocznie będzie przeznaczała na ten cel. Projekty winny być realizowane w ramach:

- własnych zasobów samorządu (np. projekty MOPS-u),
- poprzez organizacje pozarządowe,
- poprzez inne instytucje zewnętrzne.

Projekty i programy mogą być przyjmowane przez Radę Miejską stosownymi uchwałami, które winny przybierać formułę załączników do niniejszej strategii. Projekty i programy realizowane w ramach strategii powinny być zgodne z przyjętymi kierunkami działań. Ponadto powinny je cechować: efektywność, skuteczność i celowość.

- **Efektywność** – jest to jedna z najbardziej pożądanых cech polityki społecznej i jednocześnie kryterium jej oceny. Stosowana jest w polityce społecznej w znaczeniach nadawanych jej przez ekonomię, prakseologię i socjologię. Jest to relacja między osiągniętymi bądź planowanymi celami (korzyściami) danego działania a ponoszonymi lub planowanymi nakładami. Można tego dokonać dwoma sposobami: osiągając maksymalny stopień realizacji celu przy danym nakładzie zasobów (zwiększenie wydajności) lub używając minimalnego nakładu środków, by w jak największym stopniu zbliżyć się do realizacji celu (oszczędzanie zasobów). Efektywne programy, realizowane w ramach strategii, rozwiązują jedną kwestię społeczną, nie przyczyniając się do powstania nowych. Służą zachowaniu równowagi między interesami różnych grup społecznych oraz podnoszą poziom zaspokajania potrzeb społeczeństwa, oszczędnie i wydajnie dysponując posiadanymi środkami.
- **Skuteczność** – jest to zgodność między stanem rzeczy, określanym jako skutek danego działania, a zakładanym celem. Skuteczność jest stopniowalna: za skuteczne uznaje się nie tylko działania, których skutki są tożsame z celem, ale i te, które zbliżają do jego osiągnięcia. Skuteczność jest oceną, dla której punktem odniesienia jest wzorzec stanu docelowego. Ten stan docelowy w polityce społecznej może być postrzegany bardziej konkretnie – jako pożądane i zaplanowane zmiany w jakiejś dziedzinie życia społecznego (np. ograniczanie obszarów biedy).
- **Celowość** – jest to cecha oznaczająca dotarcie z danym programem do środowiska osób rzeczywiście go potrzebujących. Ocena celowości powinna się opierać na rzetelnie przeprowadzonej diagnozie problemu.

3.3.4. PROPONOWANE PROJEKTY – BANK POMYSŁÓW

Prezentowane projekty powstały w trakcie prac nad dokumentem strategicznym i przedstawimy je na zasadzie „banku pomysłów”, tzn. ich realizacja jest wskazana, ale możliwa będzie dopiero wtedy, gdy wnioskodawcy projektów pozyskają na nie środki finansowe. Należy dodać, że zaproszenie do budowania projektów przekazano organizacjom pozarządowym i instytucjom gminy działającym w obszarze polityki społecznej.

PROJEKT 1.

Ośrodek konsultacyjno-terapeutyczno-interwencyjny dla rodzin.

WNIOSKODAWCA PROJEKTU

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kuźni Raciborskiej, ul. Powstańców 15.

WCZEŚNIEJSZE DOŚWIADCZENIA WNIOSKODAWCY W REALIZACJI ZADAŃ

Realizacja programów rządowych pomocy dla ludności gminy, np. dożywianie, program PEAD – rozdział żywności z UE, pomoc w czasie powodzi.

MIEJSCE REALIZACJI PROJEKTU

Budynek w Kuźni Raciborskiej przy ul Jagodowej 15 lub ul. Powstańców 15.

CEL STRATEGICZNY PROJEKTU

Z uwagi na stały wzrost zjawisk patologicznych w rodzinach celem projektu będzie udzielenie specjalistycznej pomocy w rozwiązywaniu problemów powstających w rodzinach, w szczególności konfliktów i przemocy oraz uzależnień. Mieszkańcy gminy będą mogli korzystać z pomocy w zakresie poradnictwa psychologicznego, pedagogicznego i prawnego, terapii uzależnień oraz interwencji w sytuacjach kryzysowych.

CELE SZCZEGÓLWE

1. Prowadzenie poradnictwa psychologiczno-pedagogicznego oraz prawnego przez 2 dni w tygodniu;
2. Prowadzenie terapii rodzin oraz terapii uzależnień przez 2 dni w tygodniu;
3. Prowadzenie interwencji w sytuacjach kryzysowych bezpośrednio w mieszkaniach rodzin.

BENEFICJENCI PROJEKTU

Beneficjentami projektu są rodziny dotknięte konfliktami, zjawiskami patologicznymi, np. alkoholizmem, narkomanią lub przemocą, zamieszkujące w gminie Kuźnia Raciborska.

Rodziny te będą mogły skorzystać z diagnozy problemów ich dotyczących oraz edukacji, terapii i poradnictwa zakresie rozwiązywania problemów.

ZAKRES PROJEKTU

1. Utworzenie Ośrodka – przystosowanie lokalu i jego wyposażenie.
2. Zatrudnienie specjalistów z zakresu terapii rodzin, terapii uzależnień, poradnictwa rodzinnego i prawnego, interwencji kryzysowej.
3. Nawiązanie ścisłej współpracy z Policją, Sądem, Ośrodkiem Pomocy Społecznej, pedagogami szkolnymi i kuratorami sądowymi.
4. Uruchomienie poradnictwa – I etap.
5. Uruchomienie terapii rodzin i uzależnień – II etap.
6. Uruchomienie interwencji kryzysowej – III etap.

PARTNERZY REALIZUJĄCY PROJEKT

- Urząd Miejski w Kuźni Raciborskiej,
- Kuratorzy sądowi, pedagodzy szkolni,
- Posterunki Policji w Kuźni Raciborskiej i Rudach,
- Towarzystwo Przyjaciół Dzieci w Kuźni Raciborskiej,
- Chrześcijańskie Stowarzyszenie „Jerozolima”,
- Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Kuźni Raciborskiej.

ŚRODKI NIEZBĘDNE DO URUCHOMIENIA PROJEKTU

I etap – wyposażenie lokalu i jego dostosowanie do potrzeb (szacunkowo 9.000 zł).

Zakup niezbędnych materiałów biurowych, druków oraz tablic i programów (około 2.000 zł).

ŚRODKI NIEZBĘDNE DO FUNKCJONOWANIA PROJEKTU

1. II etap – zatrudnienie specjalistów (docelowo 3 osoby na pełny etat) – 9.000 zł miesięcznie,
2. III etap – koszty prowadzenia interwencji – około 500 zł miesięcznie,
3. koszty działalności (utrzymanie lokalu, materiały biurowe, pozostałe koszty) – 1.000 zł miesięcznie.

CZAS REALIZACJI PROJEKTU

I etap – koniec 2008 roku,

II etap – początek 2009 roku,

III etap – początek 2010 roku.

PROJEKT 2.

Ośrodek wsparcia INTEGRACJA.

WNIOSKODAWCA PROJEKTU

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kuźni Raciborskiej, ul. Powstańców 15.

WCZEŚNIEJSZE DOŚWIADCZENIA WNIOSKODAWCY W REALIZACJI ZADAŃ

Organizacja pomocy żywnościowej oraz spotkań z osobami starszymi i niepełnosprawnymi.

MIEJSCE REALIZACJI PROJEKTU

Budynek w Kuźni Raciborskiej przy ul. Powstańców 15.

CEL STRATEGICZNY PROJEKTU

Pomoc osobom starszym i samotnym oraz niepełnosprawnym w postaci różnego rodzaju spotkań we wspólnocie przyczyni się do integracji środowiska oraz wykorzystania naturalnych skłonności i możliwości wzajemnej pomocy.

CELE SZCZEGÓŁOWE

- pomoc osobom samotnym w nawiązywaniu kontaktów z innymi oraz w radzeniu sobie z problemami dnia codziennego,
- integracja w obrębie wspólnego spędzania czasu oraz wspólnych wartości i celów,
- wypracowywanie wspólnych zainteresowań oraz form spędzania wolnego czasu,
- edukacja i praktyka pomagania innym.

BENEFICJENCI PROJEKTU

Beneficjentami projektu są osoby samotne, starsze oraz niepełnosprawne, które czują się zagubione lub potrzebują stałego kontaktu i wsparcia w problemach codziennego życia. Odczuwają potrzebę wzajemnej pomocy oraz bycia potrzebnym dla innych.

ZAKRES PROJEKTU

1. Organizacja lokalu oraz miejsca środowiskowego do wspólnych spotkań;
2. Wyposażenie lokalu oraz zatrudnienie pracownika będącego koordynatorem wspólnoty;
3. Ustalenie charakteru i czasu funkcjonowania ośrodka.

PARTNERZY REALIZUJĄCY PROJEKT

- jednostki organizacyjne Gminy,
- Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów – koło w Kuźni Raciborskiej,
- Koło Parafialne „Caritas” przy Parafii św. Marii Magdaleny w Kuźni Raciborskiej.

ŚRODKI NIEZBĘDNE DO URUCHOMIENIA PROJEKTU

Wyposażenie lokalu w sprzęt – 6.000 zł.

ŚRODKI NIEZBĘDNE DO FUNKCJONOWANIA PROJEKTU

Zatrudnienie koordynatora – 1.500 zł miesięcznie, środki na utrzymanie lokalu i organizację spotkań – 500 zł miesięcznie.

CZAS REALIZACJI PROJEKTU

Lata 2007-2008.

PROJEKT 3.

Mieszkania przejściowe dla klientów MOPS-u.

WNIOSKODAWCA PROJEKTU

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kuźni Raciborskiej, ul. Powstańców 15.

WCZEŚNIEJSZE DOŚWIADCZENIA WNIOSKODAWCY W REALIZACJI ZADAŃ

Realizacja programów rządowych pomocy dla ludności gminy, np. dożywianie, program PEAD – rozdział żywności z UE, pomoc w czasie powodzi.

MIEJSCE REALIZACJI PROJEKTU

Mieszkania przekazane przez Gminę na realizację projektu.

CEL STRATEGICZNY PROJEKTU

Celem projektu jest zapewnienie tymczasowego schronienia dla osób, które znalazły się w szczególne trudnych warunkach lokalowych lub bezdomnych, a nieposiadających uprawnień do zamieszkania w lokalu komunalnym. Umieszczenie tych osób w domach dla bezdomnych lub ośrodkach dla matek z dzieckiem jest niecelowe lub utrudnione, np. osoby niepełnosprawne.

CELE SZCZEGÓŁOWE

- Przeznaczenie 2 lokali na ww. cel;
- Zasiedlenie mieszkań na okres przejściowy (do 2 lat);
- Pomoc osobom w zagospodarowaniu mieszkania i jego utrzymaniu;
- Przyznanie usług opiekuńczych w wymaganych przypadkach.

BENEFICJENCI PROJEKTU

Beneficjentami projektu są osoby lub rodziny, które nie mają warunków do zamieszkiwania w dotychczasowych lokalach lub są osobami bezdomnymi, a kierowanie ich do domów dla bezdomnych jest niecelowe. Beneficjentami są również

osoby, które pozostają w ostrym konflikcie lub zagrożeniu w dotychczasowym miejscu zamieszkania.

ZAKRES PROJEKTU

1. Przekazanie MOPS-owi 2 mieszkań z zasobów komunalnych;
2. Zasiedlanie mieszkań przez osoby wskazane przez MOPS;
3. Pomoc w zakresie wyposażenia mieszkania, jego utrzymania i gospodarowania w nim.

PARTNERZY REALIZUJĄCY PROJEKT

- Urząd Miasta w Kuźni Raciborskiej;
- Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Kuźni Raciborskiej;
- Komisja Oświaty, Zdrowia, Kultury, Sportu, Rekreacji i Pomocy Społecznej.

ŚRODKI NIEZBĘDNE DO URUCHOMIENIA PROJEKTU

Wyposażenie lokalu w sprzęt – 10.000 zł; opłaty instalacyjne – 500 zł.

ŚRODKI NIEZBĘDNE DO FUNKCJONOWANIA PROJEKTU

Środki na wsparcie w funkcjonowaniu lokalu – 100 zł miesięcznie; środki na opłacenie opiekunki.

CZAS REALIZACJI PROJEKTU

Rok 2007.

PROJEKT 4.

Zorganizowanie ognisk wychowawczych.

WNIOSKODAWCA PROJEKTU

Kurator społeczny ds. nieletnich, mgr Janusz Brzeźniak – radny; ul. T. Kościuszki 1a/7, Kuźnia Raciborska.

WCZEŚNIEJSZE DOŚWIADCZENIA WNIOSKODAWCY W REALIZACJI ZADAŃ

Przeszło 20-letni staż w resocjalizacji jako wychowawca, kierownik internatu, dyrektor Państwowego Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego, Zakładu Poprawczego.

MIEJSCE REALIZACJI PROJEKTU

Szkoły Podstawowe (Kuźnia Raciborska, Rudy, Budziska) oraz Zespół Szkół Ogólnokształcących i Technicznych w Kuźni Raciborskiej.

CEL STRATEGICZNY PROJEKTU

Celem projektu jest udzielanie wszechstronnej pomocy młodzieży zagrożonej wykolejeniem społecznym, jak i jej rodzicom, a zwłaszcza dzieciom z rodzin znajdującym się w szczególnie trudnych sytuacjach życiowych. Chodzi o pomoc materialną jak i doradzanie w pokonywaniu trudności wychowawczych.

CELE SZCZEGÓŁOWE

- Usunięcie niepowodzeń szkolnych;
- Promocja do wyższej klasy;
- Wygaszanie potrzeby umieszczenia dziecka w placówkach opieki całkowitej;
- Poprawa zdrowia i rozwoju fizycznego;
- Pomyślne zaliczenie testów sprawności fizycznej.

BENEFICJENCI PROJEKTU

Do ognisk przyjmowane będą dzieci zagrożone wykolejeniem społecznym, mieszkające w rodzinach, które akceptują pomoc ognisk i roszą nadzieję na właściwe wychowywanie dzieci.

ZAKRES PROJEKTU

Stworzenie bazy dla przeprowadzenia zajęć; określenie środków finansowych na działalność ogniska; dobór kadry pedagogicznej oraz innych specjalistów; wyposażenie lokali w sprzęt do przeprowadzania zajęć, m.in. sportowych, artystycznych; możliwość korzystania przez dzieci z kalorycznego wyżywienia.

PARTNERZY REALIZUJĄCY PROJEKT

- Miejski Zespół Oświaty;
- Komisja Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
- Miejski Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji;
- Kluby sportowe;
- MOPS;
- Sąd Rejonowy – Wydział Rodzinny.

ŚRODKI NIEZBĘDNE DO URUCHOMIENIA I FUNKCJONOWANIA PROJEKTU

Oszacowanie kosztów zależy będzie od liczby ognisk i liczby uczestników. Na początek powinna to być kwota od 30 do 50 tys. zł.

CZAS REALIZACJI PROJEKTU

Rozpoczęcie projektu we wrześniu, efekty widoczne w końcu roku szkolnego.

4. UWAGI KOŃCOWE

Zapisy zawarte w strategii będą realizowane w ramach kierunków poszczególnych działań, w zależności od posiadanych przez samorząd i pozyskanych z zewnątrz środków finansowych.

Inne dokumenty programowe w zakresie lokalnej polityki społecznej powinny być zgodne z wytyczonymi w niniejszym dokumencie celami strategicznymi i kierunkami działań. Powinny je również rozwijać i uszczegóławiać. Odnosi się to zarówno do programów przyjmowanych przez organy samorządu corocznie, jak i dokumentów wieloletnich, m.in. do:

- Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,*
- Systemu Profilaktyki i Opieki nad Dzieckiem i Rodziną,*
- Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi,*
- Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,*
- Programu Przeciwdziałania Narkomanii.*

Autorzy niniejszego dokumentu pragną złożyć serdeczne podziękowania tym wszystkim, którzy przyczynili się do identyfikacji najważniejszych problemów społecznych środowiska lokalnego, oraz mają nadzieję na dalszą współpracę prowadzącą do zmiany społecznej.